

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ETKİLİ ÇEVRE EĞİTİMİ İÇİN GÖRSEL
SANAT ETKİNLİKLERİNİN KULLANIMI**

ELİF İÇEN KÜKÜRT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. ATILA ÇAĞLAR

TEMMUZ - 2021

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

ELİF İÇEN KÜKÜRT

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ETKİLİ ÇEVRE EĞİTİMİ İÇİN GÖRSEL SANAT ETKİNLİKLERİNİN KULLANIMI

ELİF İÇEN KÜKÜRT

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
DANIŞMAN: PROF. DR. ATILA ÇAĞLAR

Okul öncesi eğitim, çocukların gelecek yaşantılarının temellerinin atıldığı kritik dönemleri kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde aldığı eğitimin izlerini ömrünün sonuna kadar taşıyabilmektedir. Çevre eğitiminin bu kritik dönemlerde verilmesi ileride çevre bilincine sahip bireyler olmalarının temelini oluşturabilmektedir. Çevre eğitiminde çocukların yaparak-yaşayarak, hayal güçleri ve yaratıcılıklarını kullanarak ve eğlenerek öğrenmelerini sağlamak için sanat etkinlikleriyle desteklenmiş eğitim programı uygulanabilir. Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi dönem çocuklarında etkili çevre eğitimi için birbirleriyle ilişkili sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrede çevre bilincinin kazandırılmasıdır. Çalışma, proje yaklaşımına dayalı ve sanat etkinlikleri ile oluşturulan çevre odaklıdır. Deneme modelinde olan çalışmanın grubu, Kars İl Merkezin de bulunan Atatürk İlköğretim Okulu anasınıflarında ki 48-60 aylık çocukları kapsamaktadır. Çalışma ön test- son test ve kontrol grubu modelindedir. Araştırmacı deney grubuna ön test, uygulama, son test uygulamıştır. Kontrol grubuna ise ön test ve son test uygulamıştır. Araştırmacı tarafından deney grubu için çevre konularıyla ilgili sanat etkinlik planları hazırlanarak proje temelli öğretim yöntemine dayalı olarak uygulanmıştır. Yapılan her etkinlik birbiriyle ilişkili olarak sınıfın belirlenen bölümünde çevre konuları kapsamında yer almış ve çalışma bitimine kadar oluşturulan çevrede sergilenmiştir. Kontrol grubuna MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan çevre kazanımları ve etkinlikleri sınıf öğretmenleri tarafından uygulanmıştır. Çocuklara ön test- son test uygulamalarında “Çevre Bilinci Testi “ uygulanmıştır. Çalışma sonucunda sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrenin, okul öncesi çevre eğitiminde uygulanmasının çevre bilincinin yükselmesinde önemli etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER: Çevre, Sanat, Okul öncesi Eğitim, Proje Temelli Öğretim Yöntemi, Eko-Sanat

Temmuz 2021, 116 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****THE USE OF VISUAL ART ACTIVITIES FOR EFFECTIVE ENVIRONMENTAL EDUCATION IN PRESCHOOL PERIOD****ELİF İÇEN KÜKÜRT****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION
EARLY CHILDHOOD EDUCATION
SUPERVISOR: PROF. DR. ATILA ÇAĞLAR**

Preschool education covers critical periods when the foundations of children's future lives are laid. The child can carry the traces of the education he received in this period until the end of his life. Giving environmental education in these critical periods can form the basis of being environmentally conscious individuals in the future. In environmental education, an education program supported by art activities can be applied to ensure that children learn by doing-living, using their imagination and creativity, and having fun. The main purpose of this research is to increase environmental awareness in the environment created with interrelated art activities for effective environmental education in preschool children. The work is based on the project approach and focused on the environment created by art activities. The study group, which is in the trial model, includes 48-60 month-old children in the kindergartens of Atatürk Primary School in Kars City Center. The study is in the model of pretest-posttest and control group. The researcher applied pre-test, application and post-test to the experimental group. The control group applied pre-test and post-test. Art activity plans related to environmental issues were prepared by the researcher for the experimental group and applied based on the project-based teaching method. Each activity, related to each other, took place within the scope of environmental issues in the designated part of the class and was exhibited in the environment created until the end of the study. Environmental achievements and activities included in the MEB 2013 pre-school education program were applied to the control group by classroom teachers. "Environmental Awareness Test" was applied to the children in the pre-test and post-test applications. As a result of the study, it has been determined that the application of the environment created by art activities in pre-school environmental education has a significant effect on raising environmental awareness.

KEYWORDS:Environment, Art, Preschool Education, Project Based Teaching Method, Eco-Art.

July 2021, 116 Page

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim boyunca çok değerli bilgi ve deneyimleriyle daima benim için yol gösterici olan, benimle büyük bir sabır ve hoşgörüyüyle ilgilenen, çok kıymetli ve saygı değer danışmanım Prof. Dr. Atila ÇAĞLAR hocama içtenlikle teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Kastamonu Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalında bulunan başta bütün hocalarım olmak üzere bu süreçte bana destek olan yardımlarını esirgemeyen çok kıymetli ve değerli hocam Arş. Gör. Mehmet Akif CİNGİ ve her zaman bana destek olan çok kıymetli eşi değerli dostum Mercan CİNGİ'ye içtenlikle teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim konusunda çok değerli bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan ve beni yönlendiren saygıdeğer hocam Doç. Dr. Sabri GÜNGÖR'e içtenlikle teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini gördüğümYüksekokul müdürüm saygı değer Doç. Dr. Mehmet Emin KARABAYIR hocama ve müdür yardımcılara içtenlikle teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Milli Eğitim Bakanlığı Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Kars Atatürk ilköğretim okulu müdür, müdür yardımcıları, anasınıf öğretmenleri, uygulamaya katılan tüm veliler ve öğrencilere içtenlikle teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Bana verdikleri emekler için ilk öğretmenim kıymetli annem ve babama ayrıca kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca sabır ve her türlü destekleri için hayat arkadaşım ve kızıma sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI.....	ii
TAAHHÜTNAME.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	4
1.2 Araştırmanın Problemi	5
1.3 Araştırmanın Önemi	5
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5 Araştırmanın Varsayımları	7
1.6 Tanımlar	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1 Çevre	8
2.2 Çevre Problemleri.....	8
2.2.1 Çevre Kirliliği	9
2.2 Çevre Eğitimi ve Amaçları.....	10
2.2.1 Sürdürülebilir Çevre	11
2.2.2 Çevre Bilinci	11
2.2.3 Çevreye Karşı Tutum ve Çevre Okuryazarlığı.....	12
2.3 Sanat	12
2.3.1 Görsel Sanat	13
2.3.2 Sanat Eğitimi	13
2.3.3 Okul Öncesi Eğitimde Sanat	14
2.3.4 Sanat Merkezi.....	15
2.3.5 Müzik Merkezi	15
2.3.6 Kitap Merkezi.....	15
2.3.7 Dramatik Oyun Merkezi.....	15
2.3.8 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Açısından Uygulamaya Dönük Etkinlikler.....	15
2.3.9 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliği	16
2.3.10 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliği Çeşitleri.....	16
2.3.11 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliklerinin Çocuk Açısından Faydaları ..	17
2.3.12 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	18
2.3.13 Proje Temelli Öğretim Yaklaşımı (PTÖ)	18
2.3.14 Okul Öncesi Eğitimde Çevre Eğitimi.....	20
2.4 Eko-Sanat (Ekolojik Sanat).....	21
2.5 Okul Öncesi Çevre Eğitiminde Eko-Sanat.....	22
2.5.1 İlgili Araştırmalar	23
3. YÖNTEM.....	27

3.1 Araştırmanın Modeli	27
3.2 Araştırmanın Örneklem Grubu.....	28
3.3 Verileri Toplama Aracı	29
3.4 Verilerin Toplanması ve Uygulama	30
3.5 Araştırmada İç- Dış Geçerlilik	30
3.6 Deney Grubu Hazırlık Aşaması	31
3.7 Deney Grubu Uygulama.....	32
3.8 Deney Grubuna Uygulanan Sanat Etkinlikleri.....	33
3.9 Kontrol Grubuna Uygulanan Etkinlikler.....	34
3.10 Verilerin Analizi.....	34
4. BULGULAR.....	36
4.1 Çalışma Gruplarının Ön Test Puan Dağılımları ve Betimsel Anlizleri.....	36
4.2 Deney- Kontrol Gruplarının Ön Test Bağımsız Gruplarda t Testi Analizleri...	37
4.3 Kontrol Grubunun Ön Test- Son Test Bağımlı Gruplarda t Testi Analizleri.....	37
4.4 Deney Grubunun Ön Test- Son Test Bağımlı Gruplarda t Testi Analizleri.....	38
4.5 Çalışma Gruplarının Son Test Puan Dağılımları ve Betimsel Analizleri.....	38
4.6 Deney- Kontrol Gruplarının Son Test Bağımsız Gruplarda t Testi Analizleri ..	39
5. TARTIŞMA	41
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	46
6.1 Sonuçlar.....	46
6.2 Öneriler.....	47
KAYNAKÇA	49
EKLER.....	63
Ek 1. Etik Kurul Onayı.....	64
Ek 2. Uygulama İzni.....	65
Ek 3. Çevre Bilinci Testi İzni.....	66
Ek 4. Çevre Bilinci Testi	67
Ek 5. Etkinlik Planları	71
Ek 6. Uygulama Fotoğrafları.....	89

TABLO DİZİNİ

Tablo 3.1	28
<i>Ön Test- Son Test- Kontrol Grubu Eşleştirilmiş Seçkisiz Desen</i>	<i>28</i>
Tablo 3.2	29
<i>Deney ve Kontrol Gruplarındaki Çocukların Demografik Özellikleri</i>	<i>29</i>
Tablo 3.3	29
<i>Deney ve Kontrol Gruplarındaki Çocukların Frekans ve Yüzde Değerlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı</i>	<i>29</i>
Tablo 3.4	34
<i>Deney Grubu Uygulamalarının İsimleri ve Kısaca Açıklamaları.....</i>	<i>34</i>
Tablo 4.1	36
<i>ÇBT ile Elde Edilen Ön Test Verilerinin Puan Dağılımı ile Betimsel (Frekans, Yüzde) Analiz Sonuçları</i>	<i>36</i>
Tablo 4.2	37
<i>Bağımsız Gruplarda t Testi Sonuçları</i>	<i>37</i>
Tablo 4.3	38
<i>Kontrol Grubu Bağımlı Gruplarda t Testi Sonuçları.....</i>	<i>38</i>
Tablo 4.5	38
<i>Deney Grubu Bağımlı Gruplarda t Testi Sonuçları</i>	<i>38</i>
Tablo 4.6	39
<i>ÇBT ile Elde Edilen Son Test Verilerinin Puan Dağılımı ile Betimsel (Frekans, Yüzde) Analiz Sonuçları</i>	<i>39</i>
Tablo 4.7	40
<i>Bağımsız Gruplarda t Testi Sonuçları</i>	<i>40</i>

KISALTMALAR

TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
PTÖ	: Proje Temelli Öğrenme
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÇBT	: Çevre Bilinci Testi
Ekolojik Sanat	: Eko- Sanat

1. GİRİŞ

20. yüzyılda ortaya çıkan ve 21. yüzyılda devam eden “küresel dünya” kavramı tüm insanların ortak bir dünyada yaşadığı ve birbirlerini etkiledikleri, dünyanın herhangi bir yerindeki sorunun tüm insanları ilgilendirdiği ve birlikte çözüm yollarının araştırılması gerektiği ilkesine dayanır. İnsanların yaşamını etkileyen ve en çok ilgilendikleri alan olan doğal ve yapay çevreleridir. Çevre kavramı geçen yüzyılda en çok fark edilen ve üzerine birçok araştırma ve toplantıların yapıldığı bir konu olarak öne çıkmakta ve günümüzde de önemini arttırarak dikkatleri üzerine çekmeye devam etmektedir.

En basit tanımıyla çevre canlıların ömürleri boyunca alışveriş halinde oldukları dış dünyadır (Başal, 2005). İnsanoğlundan bağımsız bir olgu olarak düşünülemez çevre. Var olduğumuz çevre bizi olumlu ya da olumsuz etkilemekte ve bizim davranışlarımızın sonucunda da çevre olumlu ya da olumsuz etkilenmektedir (Kavruk, 2002). Dolayısıyla insanların refah seviyesinin yükselmesi çevre problemlerini de beraberinde getirmiştir. Doğaya verilen zararın temelinde sanayileşmeyle ortaya çıkan doğanın yağmalanması yer almaktadır. Doğa ile sorunlu ilişki, gözden geçirildiğinde insanların küçük yaşlardan itibaren çevre konusunda eğitilmesi gerektiği düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Buna göre eğitimcilerin çevre eğitimi vermede sorumluluk alması ve okul öncesi dönemden başlayarak çocuklara çevre bilincinin kazandırılarak çevreyle olan bağlarının güçlendirilmesi sağlanmalıdır (Sobel, 2014; Ayvaz, 1998).

Çocuklar yaşadıkları çevreyi anlayabilirlerse (doğal ya da yapay çevre) çevreye daha derin bağlarla bağlanırlar ve olumlu farkındalığa sahip olabilirler (Kelly,2013). Okul öncesi dönemde çocukların çevre eğitimi almaları uygulamaya dönük olarak çevre bilincinin yerleşmesi açısından önemlidir (Önder ve Özkan, 2013). Erken dönemde çocuklarda doğayı koruyup, saygı gösterme bilinci yerleşmezse ileriki dönemde bu bilincin yerleşmeme riski oluşmaktadır (Wilson, 1996). Çevre sorunlarının varlığını kabul edip ve çocukların gelişimlerinde okul öncesi dönemin önemli olduğu varsayılırsa, okul öncesi dönemde çevre eğitiminin belirli bir program dâhilinde çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanması gerekir (Ayvaz vd., 1999). Çevreye karşı tutumun olumlu yönde olmasında büyük katkısı olan okul öncesi

eğitiminde, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun, esnek uygulanan eğitim programının çevre eğitiminde önemli katkısı vardır (Evren, 2008; Oluk, 2008). Okul öncesi eğitim programında yer alan çevre kazanım ve göstergeleri etkili olmaktadır (Ahi, 2015). Yer alan kazanımlar program dahilinde etkinliklerle verilebilmektedir.

Okul öncesi dönem eğitiminde etkinlikler çocukların, gerçek dünya ile empati kurmalarını sağlamalı ve gelişimsel yönelimlerini artırmaya odaklanmalıdır (Sobel, 1995). Dolayısıyla okul öncesi dönemden yaşamın sonuna kadar devam eden yalnız sanata yeteneği olanları kapsamayan sanat eğitimi, eğitsel bir süreç olup zaman içinde değişiklikleri ve gelişmeleri beraberinde getirir (Aral, 1999). Okul öncesi dönemde sanat eğitiminin amaçları çeşitli olmakla birlikte çocukların, kendilerini ve içlerinde buldukları çevreyi yaratıcı yollarla algılamaya ve çevredeki ilişkiler ile ilgili düşünmeye yönlendirmekte böylece düşünme becerilerini geliştirmektedir. Ayrıca çocuğun kişilik gelişimi açısından desteklenmesi sanat eğitiminin bir parçasıdır (Epstein, 2001; Erzen, 1990). Bu yüzden okul öncesi dönem çocuklarında sanat etkinliklerinin sadece bir ürün ortaya çıkarmak için değil amaçlar doğrultusunda yapılması gerektiği düşüncesi oluşturulmalıdır. Böylelikle çocuğun sanatsal gelişiminin olumlu yönde gelişmesi sağlanıp biçimlendirilecektir (Özalp, 2009).

Sanatçılar ve sanat eğitimcileri çevre sorunları için sadece kamuoyunda farkındalık oluşturmakla değil aynı zamanda çevre sorunlarına yaratıcı çözümler geliştirmek için de önemli rollere sahiptirler (Inwood, 2007a). Dolayısıyla çevresel sanat eğitimi olarak da adlandırılan eko-sanat eğitimi, sahip çıkma, koruma, iyileştirme ve sürdürülebilirlik gibi çevresel kavram ve konuları ele almaktadır. Eko- sanat farkındalık oluşturabilmek ve çevresel konulara dikkat çekebilmek için sanat eğitimi çevre eğitimiyle bütünleştirir. Eko-sanat eğitimi, ekolojik okuryazarlık ve çevre eğitimi için yenilikçi bir yaklaşım vaat eden, bu disiplinlerin geleneksel köklerini (fen eğitiminin bilişsel, pozitivist yaklaşımlarında bulunan) sanatın daha yaratıcı, duygusal ve duyuşsal yaklaşımlarıyla dengeleyen bir eğitim yaklaşımıdır (Inwood, 2007b). Çocukların doğdukları dünya artık çevresel problemlerle boğuşan, çeşitliliğin azaldığı ve çevreyle ilgili yanlış algı ve inanışa sahip olmalarına sebep olacak bir ortam olmasından dolayı çevre eğitimine daha fazla önem vermek gerekmektedir (Hedefalk vd., 2014). Okullarda ekolojik okuryazarlığın bilime dayalı yaklaşımından ziyade

disiplinler arası eğitimi benimsemesi gerektiğinden ekolojik okuryazarlığın sanatla öğretiminin etkili bir yöntem olacağı düşünülmektedir (Orr, 1992). Temelinde ekoloji'nin olduğu sanatla ilgili müfredatlara ihtiyaç vardır. Eğitimcilerinde bu yaklaşımı benimsemeleri gerekmektedir (Hollis, 1997).

Holmes (2002) ve Knutson vd., (2011) araştırmalarında, sanatı formel çevre eğitim ortamlarına entegre etmişlerdir. Holmes'e (2002) göre, çevre eğitimi ile ilgili dersleri sanat temelli vermek çocuklarda var olan çevre bilgisini tekrar etmemekte aksine sanatın var olan çevre bilgilerine katkıda bulunduğunun farkına varmalarını sağlamaktadır. Küçük çocuklarda sanat eğitimi, çocukların duygularını odaklamalarına yardımcı olma, insanları ve doğal toplulukları içerecek şekilde farkındalıklarını genişletme ve duygularını daha yaratıcı ve daha az değerlendirici bir şekilde ifade etmeyi amaçlamaktadır (Barraza, 1999; Belz, 2011; Carter ve Ford, 2014). Yapılan çalışmalar, sanatın çevre eğitimine dâhil edilmesinin öğrencilerin yaratıcı bir şekilde bilim ve yaratıcılığı öğrenmesine yardımcı olmakla birlikte çevresel sorunları çözmek için de daha yaratıcı ve bilimsel düşünmeyi teşvik ettiğini ortaya koymaktadır (Holmes, 2002).

Okul öncesi eğitimde proje temelli öğrenme (PTÖ) yaklaşımının amacı çocuğun içine doğduğu dünya hakkında bilgi sahibi olması ile birlikte karşılaştığı problemleri çözmeye becerisi kazanmasıdır. Ayrıca probleme gerçek yaşamda uygulanan çözüm yöntemlerini bireysel ya da grupla beraber doğal yaşam ortamında uygulamaktır (Şahin, 2000; Korkmaz ve Kaptan, 2001). Konunun ayrıntılı olarak ele alındığı, öğrencilerin büyük-küçük gruplarla ya da tek olarak araştırma yaptığı PTÖ yaklaşımında sorulara doğru cevap vermekten ziya de konu hakkında derinlemesine araştırma ile detaylı bilgi sahibi olunması sağlanır (Katz, 1994). Proje çalışmaları eğitimde önemli bir yere sahip olmakla beraber eğitim programını destekleyen değil programı tamamlayan bir öge olarak yer almalıdır (Korkmaz ve Kaptan, 2002). Öğretmenlerin PTÖ yaklaşımı ile ilgili gerekli eğitimler alarak eğitimde de bu yaklaşımı benimsemeleri gerektiği ve öğrenci merkezli eğitim anlayışıyla birlikte sınıflarını da PTÖ yaklaşımına uygun şekilde dönüştürmeleri gerekmektedir (Özden vd., 2009). PTÖ yaklaşımının öğrenme sürecine dahil edilmesiyle öğrencide öz güvenli, öğrenmeye açık vb. birçok becerinin kazanıldığı ve ileriki dönemlerde de

kazanılan becerilerin uygulandığı gözlemlenmiştir (Thomas, 2000). PTÖ yaklaşımı sınıf ortamında gerçek hayatla bağ kurarak, öğrencilerin gerçek hayatla ilgili bilgi edinmelerini sağlar. Ayrıca bilginin ürüne dönüştürülmesi vardır. Öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda karar vermelerine ve kendilerini değerlendirmelerine imkân veren planlanmış iyi bir proje, sunum ya da sergi gibi uygulamalarla sona erdirilir. Böylelikle PTÖ yaklaşımının sonunda öğrenciler sunum, sergi gibi ürünlerini ortaya koymakla beraber yaşamla ilintili ve yaşamla ilgili becerileri kazanıp öğrendikleri bilgileri somut bir ürüne dönüştürürler (Goldman, 2000; Solomon, 2003; Gültekin, 2007).

Çevre okuryazarlığında da proje yaklaşımıyla öğrenmenin etkisi büyüktür ve aktif olarak öğrenme sağladığı için proje yaklaşımıyla öğrenme önemlidir (Elder, 2003; Tal, 2005). PTÖ yönteminin sonucunda bir ürün oluşturulur. Okul öncesi eğitimde sanat etkinliklerinde de çeşitli teknikler kullanılarak ürünler üretilebilir. Okul öncesi eğitimde çocukların somut yaşantılar yoluyla öğrendikleri göz önünde bulundurulduğunda PTÖ yöntemiyle ortaya bir ürün koymaları ve sanat etkinlikleriyle süreç içerisinde somut öğrenmeler gerçekleştirmeleri çocuklarda kalıcı öğrenme sağlayabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında okul öncesi dönemde verilen çevre eğitiminde kullanılan yöntemin öğrenme üzerinde olumlu etkiler sağlayacağı söylenebilir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Okul öncesi dönemin yaşamın temelini oluşturduğu, gelişim alanları ve becerilerin gelişiminin bu dönemde başladığı ve gelecekteki eğitimin derecesinin bu dönemden geçtiği bilinmektedir. Temel alanlardan olan çevre eğitiminin de bu dönemden itibaren etkili bir şekilde verilmesi yakın ve uzak çevrenin korunması ve geliştirilmesi için büyük önem arz etmektedir. Okul öncesi dönem eğitiminde oyun, drama ve eğitsel çalışmalar önemlidir ve bu çalışmaların etkili bir şekilde verilmesi eğitimin temelini oluşturur. Bu nedenle yapılan bu çalışmanın genel amacı; okul öncesi dönem öğrencilerinde etkili çevre eğitimi için proje temelli öğretim yöntemiyle yapılan sanat etkinliklerinin oluşturulduğu yapay çevre ile çocuklara çevre bilinci kazandırabilmeyi sağlamaktır.

1.2 Araştırmanın Problemi

Çevre eğitiminin sanat etkinlikleriyle sınıflara entegre edilmesinin çevre bilincine katkısı var mıdır?

Araştırmanın alt problemleri;

Okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan “çevre içerikli” sanat etkinliklerinin çevre bilinci kazanmalarına etkisi var mıdır?

Çocukların doğal çevre de bilmedikleri, görmedikleri ya da karşılaşmadıkları (yaşadıkları şehirde deniz yoksa su kirliliğini, yaşadıkları yerde çevre kirliliği kavramıyla karşılaşmamışlarsa çevre kirliliğinin etkilerini vb.) olgularla ilgili çevre bilinci oluşturulabilir mi?

Deney ve kontrol grubundaki çocukların çevre bilincinde farklılık var mıdır?

Yapay çevre okul öncesi dönem çocuklarında çevre bilinci kazandırmada etkili midir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Çevre bilincine sahip nesillerin yetişmesi, planlı ve sürekli olan okul öncesi dönem çevre eğitimi programlarıyla gerçekleştirilmektedir (Potter, 2010; Wells ve Lekies, 2006). Ayrıca yapılandırmacı eğitimle hazırlanan programlar çevre bilinci kazanmalarında olumlu etkiye sahiptir (Ballantyne vd., 1996; Wilson, 1993).

Sanat etkinliklerinde çocuklara doğa konuları uygulatılırken çocukların kendiliğinden çalışmanın önemini kavrayıp anlatabileceklerini düşünerek ya da doğa gezilerinde buldukları çevrenin önemini kavrayarak ifade etmelerini düşünerek sadece konuyla ilgili etkinlik yapmak yetmez. Çünkü okul öncesi dönem de çocuklar konunun önemini fark edemeyebilirler. Dolayısıyla okul öncesi dönemde doğal çevreyi çocuklara sanat ile keşfettirmek çocuklar da çevre bilincinin geliştirmesinde etkili olmaktadır (Tarr, 2008; Belz, 2011). Çevre odaklı sanat; koruma, sürdürülebilirlik ve aktivizme teşvik etmek

amaçlı eğitimde aracı olarak kullanılabilir (Song, 2008; Holmes, 2002; Hollis, 1997; Graham, 2007).

Çevre eğitimiyle sanat eğitimini birleştirmek insanların sürdürülebilir yaşamı benimseyerek geleceğe umutla bakmalarını sağlar. Ayrıca bu eğitimler beraberinde doğaya manevi ve duygusal bağlarla bağlanıp uyum içinde yaşamayı da sağlar. Böylece insan benliği davranışlarıyla doğal dünyayı kabul edebilir ve dünyayı yok eden davranışlar da kendi kendini yok edebilir (Roszak vd., 1995).

Kente göçün üst sınırdan olmasından dolayı artan yerleşim alanları, tarım yapılacak arazilerde azalma, doğal çevrenin tahrip edilmesi ve suların kirlenmesine sebep olmaktadır (Güngördü, 2002). Sonuç olarak doğal çevrenin bozulmasına ve çocukların bozulan çevreden uzakta yetişmesine ve çocuklarda çevre okuryazarlığı oluşmamasına sebep olmaktadır (Bixler vd., 1994). Çocukların doğal ortamda büyümemeleri çevre ve çevre çeşitliliği hakkında eksik ve az bilgiye sahip olmalarına sebep olmaktadır (Snaddon vd., 2008). Ayrıca okul öncesi eğitim programında çevre kazanım ve göstergelerde yeteri kadar yer almamaktadır (Dağlı, 2014).

Kentselleşmeyle birlikte çevre çeşitliliğinin azalmasından dolayı çocukların çevre algılarının yanlış oluşmasını engellemek gerekmektedir. Bu yüzden içinde buldukları çevreye, çevresel problemlere dikkat çekmek önemlidir. Dolayısıyla çevre okuryazarlığı kazandırmak amacıyla program dahilinde ve proje kapsamında uygulanan ve çocukların oluşturdukları çevrede yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayan bu çalışma önemlidir. Aynı zamanda literatürde bu alan da çalışmaların sınırlı olmasından dolayı gelecek çalışmalara da fayda sağlayabilecektir. Ayrıca okul öncesi eğitimde sanat etkinliklerinde hep aynı yöntemi uygulayan öğretmenler ve okul öncesi eğitimde sanat eğitimi derslerinin yetersiz olduğunu düşünen öğretmen adaylarına da (Özkan ve Girgin, 2014) uygulamada farklılık gösterdiği için örnek teşkil edebilecektir. Böylece farklı konuları sanat etkinlikleri ile uygulamaları için fikir oluşturabilecektir. Ayrıca çevre ile ilgili hazırlanan programlar da çevre eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilediğine dair yeterli düzeyde araştırmanın da bulunmadığı görülmüştür (Yılmaz vd., 2020).

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Okul öncesi dönem 48-60 aylık çocuklarına yönelik uygulanan “Çevre Bilinci Testi” ile,
Yaş ve gelişim düzeyi normal olan çocuklar ile,
2020-2021 Kars ilinde bulunan Anaokulu öğrencileri ile uygulanmasıyla sınırlıdır.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

Okul öncesi eğitim programına entegre sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevre odaklı, iç mekan sanat etkinlikleri programında uygulamanın 6 haftalık olması,
Uygulama yapılan çocukların çalışmanın devam ettiği süre boyunca gelişimsel özelliklerinin benzer olduğu,
Uygulama süresince kontrol edilemeyen durumların uygulamada yer alan bütün çocukları aynı seviyede etkilediği varsayılmıştır.

1.6 Tanımlar

Çevre: Canlının hayatları boyunca etkilendikleri faktörlerin tümüne denir (Yücel ve Morgil, 1998).

Ekoloji: Canlıların içinde buldukları çevresi ve birbirleri arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı (Callenbach, 2012).

Çevre Eğitimi: Çevreyi korumak amacıyla tutumun, değer yargınının, bilgi ve becerinin geliştirilip kişilerde çevre dostu bilinci oluşturma sürecidir (Erten, 2004).

Proje Temelli Öğrenme Yaklaşımı: Belirlenen konunun detaylı olarak sınıfın tamamı veya gruplar halinde öğretmen rehberliğinde incelenmesidir (Katz, 1994).

Okul Öncesi Eğitim: Çocukların bireysel farklılıklarına ve gelişim dönemlerine uygun, zengin uyarılarla donatılmış bir çevrede doğumdan itibaren başlayıp zorunlu eğitime kadar devam eden kapsamlı bir eğitimidir (Poyraz ve Dere, 2001).

Eko-Sanat: Çevre bilinciyle insan ile tabiatın ahenk içinde yaşamalarını üzerine oluşturulan dünya çapında bir oluşumdur (Bianco, 2000).

Sanat Eğitimi: Sanatla ilgili bütün problemlerle ilgilenen aynı zamanda kişinin estetik, yaratıcılık ve sanatsal gelişimini destekleyip eğitim almasını sağlayan eğitimidir (Kırıçoğlu, 1991).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Teorik açıdan çevre, çevre eğitimi, okul öncesi eğitim, proje yaklaşımı ve sanat eğitimi ile eko- sanat eğitimi ve uygulamada sanat etkinliklerine yer verilmiştir.

2.1 Çevre

Türk Dil Kurumu'na göre “*çevre; hayatın gelişmesinde etkili olan doğal, toplumsal, kültürel dış faktörlerin bütünü*”dür (TDK, 2021). 1983 de kabul edilen çevre kanuna göre çevrenin tanımı ise şöyledir; “*Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam*”dır (TBMM, 1983:2872). Çevre; doğal-yapay çevre diye ayrılabilir. Doğal çevre; canlı varlıkların tesiri olmaksızın türlü sebeplere bağlı olarak meydana gelmiş ve canlı varlıkların hayatlarını devam ettirdikleri hazır olan çevredir. Yapay çevre; doğal çevreden faydalanarak canlı varlıkların en çok da insanların müdahaleleriyle oluşan belirli bir amaç için oluşturulan çevredir (Kışlalıoğlu, 1989). Günümüz ve çevresel koşullar sebebiyle oluşturulan yapay çevreler sadece insan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla değil aynı zamanda insanların doğal çevreye olan özlemini gidermek amacıyla da inşa edilen çevreyi de içermektedir.

2.2 Çevre Problemleri

Çevre problemi; çevreyi meydana getiren unsurlar üzerinde insanların müdahalesi sonucu çevrede oluşan deformasyonların ve problemlerin bütünüdür (Yıldız vd., 2000). İnsanlar çevreyle dengeli bir şekilde yaşamak yerine çıkarlarını gözeterek sürekli çıkarları doğrultusunda doğayla mücadele etmeye çalışmışlardır. Ne yazık ki bu mücadelenin kazananı olmadığı gibi kaybedeni de yine insan olmuştur (Atasoy ve Ertürk, 2008).

Sanayileşme, refah seviyesini yükseltmekle birlikte çevre problemlerine de neden olmuştur. Çevre problemlerini hava-su-toprak (kirliliği), bitki ve hayvan çeşitliğinin azalması, iklimlerdeki varyasyon, çöplerin sebep olduğu problemlerin yanı sıra fosil yakıtların tükenmesi, su, toprak ve gıda dahil olmak üzere kaynak kıtlığının meydana gelmesi diye sıralayabiliriz (Erten, 2004; Steg ve Vlek, 2009). Çevre problemleri her

geçen gün artmaya devam etmekle birlikte çözümler problemi engelleyecek düzeyde değildir. Bu durum çevre konusunda bilgi ve bilincin yeteri kadar sağlanmadığını göstermektedir. Eğitim çevre problemlerini önlemede önemli bir etkidir. Çünkü eğitimle gelecek kuşakların çevre problemlerini ortadan kaldıracak yada önleyebilecek düzeyde bilgi ve bilince sahip olmasından dolayı hayatlarını sürdürebilecekleri yaşanabilir bir çevre oluşabilecektir (Şahin vd., 2004). Çevre de problem oluşturabilecek unsurlar; hava kirliliği, toprak kirliliği, su kirliliği, hayvan türlerinin ve bitki çeşitliliğinin yok olması, iklimsel değişimler, çöp sorunları vb. problemlerdir (Erten, 2004). Çevre de problem oluşturacak unsurların neler olduğu hakkında bilgi sahibi olup, önlemek ya da çözüm üretmek yani bilincin kazandırılıp kişide olumlu farkındalık kazandırmak ise eğitimle olur.

2.2.1 Çevre Kirliliği

Çevre kirliliği insanlara ve canlılara zarar veren yaşam alanlarını daraltan çevreye uygun olmayan durumlar dolayısıyla doğal dengeyi bozan koşullardır. Ayrıca çevre kirliliği “Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki” olarak tanımlanır (Çevre Kanunu, 1983). Çevre kirliliği sadece havayı, suyu, toprağı etkilemez. Çevre kirliliği insanları, hayvanları, bitkileri kısacası bütün doğal sistemi olumsuz etkilemektedir.

Çevre problemlerinin çeşitli sebepleri vardır ve kirlenmenin durumuna göre toprak, hava, su kirliliği gibi isimlerle bilinmektedir. Toprak kirliliği; insanların toprağın yapısını (kimyasal, biyolojik, fiziksel, jeolojik) bozacak, kullanım amacından farklı olarak çeşitli uygulamalarla (yıpratma, değiştirme, bozma, tüketme) toprakla ilgili çeşitli faaliyetler sürdürmelerine denir (Bayazıt Hayta, 2006). Su kirliliği; çeşitli sebeplerden dolayı suyun yapısının bozulup canlıların hayatlarının olumsuz etkilenmesine neden olan durumdur (Yıldız vd., 2008). Hava kirliliği ise atmosferde bulunabilen çeşitli kirleticiler (duman, toz, gaz, koku, saf olmayan su buharı) canlı ve cansız varlıklara zarar verebilecek derecede yükselmesidir (Çepel ve Ergün, 2014). Kısacası hava kirliliği atmosferin yapısını bozabilecek her şeydir.

2.2 Çevre Eğitimi ve Amaçları

Çevre Eğitimi; insanlarda çevreye dost olmak için bilinç oluşturma sürecidir (Erten, 2004). İnsanlığın en büyük problemi çevre temelli problemlerdir. Dolayısıyla çevre eğitimi bu problemi çözmeye çok önemli bir yöntemdir (Erten, 2006). Çevre eğitiminin amacı; çevreye duyarlı ve sorumlu vatandaşların oluşması çevreye karşı bireysel davranışların olumlu yönde değişmesini sağlamaktır (Farmer vd., 2007). 1977'de Çevre Eğitimi Konferansı'nda oluşturulan Tiflis Bildirgesine göre çevre eğitiminin amaçları; çevreye karşı olumlu tutum sergileyen, çevre konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahip, çevre ile ilgili farkındalığı yüksek aynı zamanda çevre sorunları ile ilgilenen bireyler yetiştirmektir (UNESCO, 1978). Çevre eğitimi amaçları doğrultusunda kişiyi çevre sorunlarına çözüm üretmesi için motive eder. Dolayısıyla eğitimi alanların çevreye karşı sorumluluk hissederek somut olarak eyleme döktükleri yani davranışlarının olumlu yönde değiştiği çevre eğitiminin son aşamasıdır (UNESCO, 1996). Çevre eğitimi çevre hakkında gerekli bilgiye sahip aynı zamanda çevre bilinci kazanmış kişilerin bu bilgi ve kazanımlarını uygulamaya dökmelerine olanak tanır. Çevre eğitimi ile çevresel problemler ortadan kaldırılarak dünyamızın yok olmasının önüne geçilebilir. Çevre eğitiminin okul öncesi dönemden itibaren verilmesi gerekmektedir. Çünkü yetişkinlerin sergilediği olumlu davranışların ilk adımı okul öncesi dönem kapsamaktadır. Dolayısıyla erken çocukluk döneminde çevre eğitimi çocuklarda çevreye karşı ileriye dönük olumlu tutum ve davranışların kazanılmasına ve çevre bilincine sahip yetişkin olmalarını sağlar. Ayrıca çevre eğitiminin yaşam boyu öğrenmeyi hedefleyen toplumdaki her yaş ve grubu içine alan hem örgün hem de yaygın eğitimi kapsamalıdır. Çevre eğitimini okul öncesi dönemden itibaren alan çocuklar hiç bu eğitimi almayan kişilere göre daha duyarlı, bilinçli, farkındalıkları yüksektir. Bundan dolayı çevre eğitiminde en büyük sorumluluk çocukların eğitiminden sorumlu olan öğretmenlere düşmektedir (Erten, 2004; UNESCO, 1978; Littledyke, 2008; Özdemir, 2003).

Kişinin çevreyle ahenk içinde yaşayabilmesi için çevreyle ilgili olumlu davranışlar geliştirebilmesi, gerekli bilgi ve beceriye sahip olması, kontrollü tüketim, çöp kontrolü vb. gibi çevre eğitimi ile ilgili konular hakkında sorumluluk sahibi olmayı ve aktif olarak katılımı içerir (Demirkaya, 2006).

Çevrenin çok geniş yelpazeye dağılan konularını sadece bir alana sıkıştırıp, teorik bilginin ötesine geçmeden vermek eğitimin amacına ulaşmasını umut etmenin ötesine geçemeyebilir. Dolayısıyla çevre eğitimin de disiplinler arası eğitim anlayışının benimsenmesi, uygulamaya dönük olarak verilmesi ve eğitim programında konuların birbirleriyle bağlantılı olması ileriye dönük olumlu yönde kalıcı davranışlar edinmesini sağlayabilmektedir. Dolayısıyla çevre eğitimiyle bireydesürdürülebilirlik, çevre bilinci, çevreye karşı tutum, çevre okuryazarlığı gibi konular hakkında bilgi, bilinç, farkındalık gelişmektedir.

2.2.1 Sürdürülebilir Çevre

Sürdürülebilir çevre; *“Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) islahı, korunması ve geliştirilmesi süreci”* (TBMM, 1983: 2871) olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir çevre için en büyük sorumluluk insana düşmektedir. İnsanoğlunun sürdürülemez tutum ve davranışları doğal kaynakların tükenmesine ve atık üretiminin çoğalmasına neden olmaktadır (Oke, 2015; Stern, 2000). Bu nedenle sürdürülebilirliğin amacı; atık kontrolü, geri dönüşüm, kaynakların kontrollü kullanımı ile gelecek nesillere çevresel koşulların mevcut koşullarının bozulmadan aktarılmasıdır (Önder ve Özkan, 2013).

2.2.2 Çevre Bilinci

“Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Çevre ile ilgili bilincin oluşması için iki metot vardır. İlki çevre ile ilgili konuları deneyerek öğrenmek. Bu yöntem hem riskli hem de güçtür. Bazen bu risklerin nelere mal olabileceği bilinmeyebilir. Çevre ile ilgili tercih edilen bu yöntem maddi açıdan külfet olmakla birlikte telafisi zor hasarlarda oluşturabilir. Örneğin; atmosfer ile ilgili yapılan bir uygulama telafisi mümkün olmayan bir zarara sebebiyet verebilir. İkincisi ise bilimsel araştırmalar yaparak bu bilgileri başkalarına eğitim ile aktarmaktır. Bu metot da çevre ile ilgili bilinçlenip gelecekte nesillerin çevre konusunda bilinçli olmasını sağlamakla birlikte maliyeti de azdır (Kılıç, 2013).

Dolayısıyla çevre konusunda kısa sürede olumlu yönde etki oluşturabilmesi açısından eğitim hem etkili hem de geriye dönüşü olmayan zararları önlemek açısından da önemlidir. Fakat eğitimi veren öğretmeninde çevre bilincine sahip aynı hassasiyeti gösterebilmesi için gerekli donanıma sahip olması gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerinde çevre bilincine sahip olarak çevre eğitimini her zaman ve her koşulda destek vermesi gerekmektedir (Erten, 2004).

2.2.3 Çevreye Karşı Tutum ve Çevre Okuryazarlığı

Çevre sorunları ile kaygılanılıp, problemi çözme odaklı olan bireylerin olumlu ve olumsuz durumlara karşı sorumluluk hissetmesi ya da eyleme geçmesidir (Uzun, 2007).

Çevre okuryazarlığı çevre eğitiminin hedefi olmakla beraber, bireyin çevre problemlerinden haberdar olup dikkatini çekmesi, çevreye karşı davranışlarda bilinmeyen durumlarla ilgili olumlu ilişkiler oluşturmasını hedefler. Bu hedefin gerçekleşebilmesi için öğrencilerin çevre eğitiminde bilgi, tutum, beceri ve farkındalıkları ile katılımları gerekmektedir (Schleppegrell, 1997). Çevre okuryazarlığı insan ve çevre arasındaki etkileşimin ve bağımlılığın anlaşılmasını sağlar. Çevre eğitimcileri etkileşimi insanların doğa üzerinde kurduğu egemenlik, doğayı önemsemeyip yönetmek isteyen insanlar ve doğanın bir parçası olduğunu kabul edip birlikte yaşayan insanlar olarak üç gruba ayırır (Boulding ve Senesh, 1983).

2.3 Sanat

Sanat toplumların dengede olmasını sağlayan en önemli usurdur. Eğer bir toplumda sanat yoksa o toplumda dengeden bahsetmek mümkün değildir (Read, 1981). "*Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık*" dır (TDK, 2021). Sanat hayal gücü ile yaratıcılığın birleşmesi sonucunda ortaya çıkan ve estetik olandır (Tolstoy, 1995). Sanatın bir toplumun inanç, bilgi, değer, yargı ve kültürlerini etkileme olasılığı vardır (Belfiore ve Bennett, 2007). Görsel algıda sanatın büyük rol oynadığını belirten Eisner (2002), "*Sanatın gerçekleştirdiği bir bilişsel işlev, dünyayı fark etmeyi öğrenmemize yardımcı olmaktadır*" diye belirtmektedir.

Aslında sanat kişinin; duygularını, düşüncelerini, deneyimlerini insanlarda görünür kılma çabası ve gören kişinin de sadece gözüyle değil, kulağıyla, kalbiyle, deneyimleriyle görüp hissetmesi yani sanatın kişide uyandırdığı büyü bir durum olduğu söylenebilir. Bu şekliyle sanat için etkileyen ve etkilenen önemli bir oluşum ve bu oluşumun içindeki toplumun yol göstericisi ya da yol haritası denilebilir. İnsanlar duygu ve düşüncelerini sanat aracılığıyla ortaya koyabilirler. Dolayısıyla her insan sanatın farklı dallarıyla bu eylemi gerçekleştirebilmektedir.

2.3.1 Görsel Sanat

Görsel sanat eğitimi insanların kendini ifade şeklini öğrenip farklı bakış açılarıyla dünyaya bakmalarıyla kişi ve toplum açısından olumlu değişiklikler sağlayacağı için önemli bir ihtiyaçtır. Bu yüzden görsel sanat eğitimi bu alanda sadece yeteneği olanları kapsayan bir eğitim değil herkesin alması gereken bir ihtiyaçtır (MEB, 2013b). Ayrıca bu eğitimin gerekliliği günümüz koşullarında anlaşılacakla beraber iyi bir çevre için, bireylerin yaratıcılıklarını desteklemek ve yeteneklerini ortaya çıkarmak için zorunludur (Kırıçoğlu, 2002). Bu eğitim zorunlu eğitimin içinde yer alan, çeşitli teknik ve yöntemlerle verilen bir eğitimdir. Ayrıca bu eğitimde gelişim alanları desteklenirken öğrencilerin kendilerini sanatla ifade etmelerine de fırsat verilir (Artut, 2013). Çocuklar görsel sanatlar eğitimiyle sanatın tek bir alanıyla değil çeşitli sanat dallarıyla tanışır. Sanat dalları; tasarım, resim, müzik, edebiyat, heykel, grafik, tekstil vb. gibi daha birçok alanı kapsar. Çocuk okul öncesinden yüksek öğretim eğitimi de içine alan dönemlerin hepsinde sanatla karşılaşır (Buyurgan, 2007).

2.3.2 Sanat Eğitimi

Kişinin kendisini ve içinde bulunduğu çevreyi anlamasını sağlayan, yaratıcılığını destekleyen ve kendisini özgürce ifade etmesini sağlayan eğitimidir (Karayağmurlar, 1991). Sanat eğitimi, çocuğun çok yönlü düşünmesini, seçilen etkinliklerle sorumluluk bilinci kazanmasını, yeteneklerinin ortaya çıkmasını ve geliştirmesini sağlarken (Sezer, 2001) estetik algı gelişimi ve duygu kontrolünü de sağlar. Sanat eğitiminin amacı ise bu eğitimi alanların sanatçı olmaları değil yaratıcılıklarını kullanarak eğitimsel açıdan desteklemektir (Yolcu, 2009).

Öğretmenin planlama yaparken sınıfın ihtiyaçlarını ve gelişim özelliklerini göz önünde bulundurması, amacına yönelik kazanımlar hedeflemesi ve bu kazanımlara yönelik olarak planlamasını yapıp uygulamadan sonra yapılan değerlendirmeden çıkan sonuçları sonra ki planlamalarında göz önünde bulundurması önemlidir. Öğretmenin uygulamalarda da sonuç odaklı değilde süreç odaklı olması da önemlidir. Öğretmenin süreç odaklı olması demek çocukların uygulama esnasında tutum ve davranışlarının gözlemlenip, ortaya çıkan ürünle ilgili duygu ve düşünceleri ile ilgili sohbet etmelerine fırsat vermesidir (Dighe vd., 1998).

Kaliteli bir sanat eğitiminde olması gereken ilkeler şunlardır;

- Sanatın kaliteli olması,
- Seçilen araç gereçlerin uygunluğu,
- Fiziki koşulların elverişli olması,
- Programın amaca hizmet etmesi,
- Uygulamada yeterli sürenin olmasıdır (Buyurgan, 2007).

2.3.3 Okul Öncesi Eğitimde Sanat

Okul öncesi eğitimde sınıflar, çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun, belirlenmiş kazanım ve göstergeler doğrultusunda özel olarak çeşitliuyaranlarla donatılmış ortamlardır. Okul öncesi eğitimde bu ortamlara “öğrenme merkezleri” denmektedir. Programdahedeflenen kazanımlara ulaşmak için planlanan etkinliklerin uygulandığı ve malzemelerin yer aldığı alandır (MEB, 2014).

Okul öncesi eğitimde sanatın doğrudan yer aldığı ve sanat materyalleri açısında donatılmış merkezlere baktığımızda bunlar;

- “Sanat Merkezi”
- “Müzik Merkezi”
- “Kitap Merkezi”
- “Dramatik Oyun Merkezi”dir.

2.3.4 Sanat Merkezi

Bu merkez çocukların ilgilerini çekebilecek malzemelerle (firçalar, boyalar, artık materyaller vb.) donatılmakta ve amacı bu malzemeler aracılığıyla ürünler ortaya koymaktır. Çocuklar ürünlerini oluştururken de estetik algıları da gelişir (MEB, 2014).

2.3.5 Müzik Merkezi

Çocukların erken dönemde müzikle ve müzik aletleriyle tanışması ritim ve işitsel gelişimlerini desteklemektedir. Bu merkezde bulunan materyaller ksilofon, metalofon, zil, davul vb. (MEB, 2014).

2.3.6 Kitap Merkezi

Bu merkez çocukları kitaplarla tanıştırmak, ileri ki dönemde kitap sevgisi kazandırmak, harflere aşina olmalarını sağlamak, kitapların resimlerinden okuma yaparak hem hayal dünyasını hem de dil gelişimini desteklemektedir. Merkez de ABC kitapları, resimli kartlar, resimli kitaplar bulunmaktadır (MEB, 2014).

2.3.7 Dramatik Oyun Merkezi

Merkez çocukların deneyimlerini, hayal güçlerini, duygularını, yetişkinin dünyasını merkezde bulunan araç gereçler (kukla, kostüm, oyuncaklar vb.) aracılığıyla doğaçlama yaparak canlandırmalarına imkân vermektedir (MEB, 2014).

2.3.8 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Açısından Uygulamaya Dönük Etkinlikler

Okul öncesi eğitim programında belirlenen kazanım ve göstergelere ulaşmak amacıyla gün içerisinde program dahilinde uygulanan çalışmalardır. Bu etkinlikler uygulandığında bireysel olarak, grupla birlikte ya da bütünleştirilerek uygulanmaktadır. MEB 2013 Okul öncesi eğitim programında yer alan etkinlikler;

- *“Türkçe Etkinliği”*
- *“Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği”*

- “Oyun Etkinliği”
- “Matematik Etkinliği”
- “Drama Etkinliği”
- “Sanat Etkinliği”
- “Müzik Etkinliği”
- “Fen Etkinliği”
- “Hareket Etkinliği”
- “Alan Gezisi” dir.

Okul öncesi eğitim programında sanat çalışmalarının doğrudan yer aldığı etkinlikler;

- “Müzik Etkinliği”
- “Türkçe Etkinliği”
- “Drama Etkinliği”
- “Sanat Etkinliği” dir.

2.3.9 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliği

Çocuğun probleme hayal gücünü kullanarak yaratıcı çözümler bulmasına ve bunu yaparkende zihinsel olarak aktif olduğu etkinliklerdir. İletişim becerisini destekler, içinde yaşadığı topluma ve farklı toplumlara saygı duyup özelliklerini kavramasını sağlar. Çocukların ilgi, ihtiyaç ve isteklerine göre uygulamada planlamadan farklı olarak gruplar büyük, küçük yada bireysel olarak değiştirilebilir. Bütünleştirilmiş ve farklı merkezlerde de planlanıp uygulanabilir. Planlama yapılırken yalnızca bir ürün oluşturulacak diye hedeflenmez. Öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerine uygun sınıfın sayısına göre hazırlanmalı ayrıca malzemeler çocukların seçme fırsatı vermek için çeşitli olmalıdır (MEB, 2014).

2.3.10 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliği Çeşitleri

Okul öncesi eğitiminde sanat etkinliklerinde uygulanan çalışmalar;

- Boya Çalışmaları (sulu boya, pastel boya vb)
- Yoğurma maddeleri (kil, oyun hamuru, tuz seramiği vb)

- Kâğıt Çalışmaları (çeşitli renk ve türde olan kâğıtlar)
- Artık materyaller- Kolâj Çalışmaları (kutular, plastik- karton bardaklar, ip, kumaş vb) (MEB, 2015).

2.3.11 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliklerinin Çocuk Açısından Faydaları

- Malzemeleri- araç- gereçleri tanır. Farklı bakış açıları ile nasıl kullanması gerektiğini öğrenir.
- Kendini tanınmasını, yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlar.
- Kendini özgürce ifade etmesini, duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla ifade edebilmesine olanak tanır.
- Motor gelişimini destekler ve el-göz koordinasyonunu geliştirir. İlköğretimin birinci kademesinde yazma çalışmalarını zorlanmadan yapabilmesini sağlar.
- Estetik algısı gelişir.
- Yaratıcılıkları desteklenir.
- Yaptığı etkinliği anlamlandırmasını, daha önce öğrendikleriyle ilişkilendirmesini, gerçek hayatla ilişkilendirmesini ve kalıcı öğrenmeyi sağlar.
- Neden- sonuç ilişkisi kurma, probleme çözüm üretme, pratik zeka vb. gibi zihinsel süreçlerin gelişmesini destekler.
- Grup bilinci kazanabilmesini, birlikte hareket edebilmeyi, ortak kararlar alabilmeyi sağlar.
- Sorumluluk bilinci kazanabilmesini, başladığı işi bitirebilmesini sağlar.
- Masa başı etkinliklerinden keyif almasına, sıkılmadan uzun süre etkinliği sürdürebilmesine ve böylelikle dikkat sürelerinin uzamasını sağlar.
- Karar verme, seçim yapma vb, becerileri kazanabilmesini sağlar.
- Güven duygusunun gelişmesini sağlar (MEB, 2015).

Sanat etkinliklerinin hazırlık aşamasından uygulama ve değerlendirme aşamalarının hepsinde çocuğun gelişim alanlarına doğrudan ya da dolaylı olarak olumlu yönde etkisi olmaktadır.

2.3.12 Okul Öncesi Eğitimde Sanat Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- Program planlanırken çocukların yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınmalı,
- Çocuklara etkinlikler için seçme hakkı verilmeli,
- Planda yer alan araç- gereç vb.malzemelerin eksiklik olmaması, planlamadan önce ve sonra malzemelerden biten, kuruyan vb olanlar ayrılmalı,
- Programın esnek olması çocukların ilgi ve istekleri doğrultusunda gerekli değişiklikleri yapabilmeli,
- Planın uygulanmasından önce yönergeleri açık anlaşılır şekilde yaratıcılıklarını kısıtlamadan yapmalı,
- Uygulama esnasında müdahale edilmemeli, rehber olunmalı,
- Çocuklar etkinlik için isteklendirilmeli, hevesi kırılmamalı,
- Öğretmen yeniliklere açık, araştırmacı ve güncel bilgiyi takip etmeli,
- Öğretmen tekrara düşmemeli, çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için yaratıcı bakış açısıyla planlama yapmalı,
- Malzemelerin içeriğini bilmeli, sağlığa zarar veren maddelerden üretilmiş olan malzemeleri tercih etmemeli,
- Çocukların gelişim seviyelerinin takibi için etkinlikler dosyalanmalıdır (MEB, 2015).

2.3.13 Proje Temelli Öğretim Yaklaşımı (PTÖ)

Proje Temelli Öğretim Yaklaşımı öğretmen rehberliğinde belirlenen konunun detaylı bir şekilde gruplar halinde veya sınıfla birlikte ele alınmasıdır (Katz, 1994). İçeriğinde sürdürülebilir eğitim anlayışının yer aldığı bu yaklaşımın ilk adımları Dewey- Yeniden Yapılanma, Klipatrick'in- Proje Yöntemi, Bruner- Buluş Yoluyla Öğrenme Yaklaşımı, Thelen- Grup araştırması modelleri ile atılmaya başlanmıştır (Temel ve ark., 2004).

PTÖ yaklaşımı bazen probleme dayalı öğrenme yaklaşımı olarak da ele alınabilir. Fakat probleme dayalı öğrenme yönteminin merkezinde sorun vardır. Örneğin; hayvan ya da bitkilerden nesli tükenmekte olanları kurtarılması için çözüm üretmek gibi. Proje temelli öğrenme yönteminde ise probleme dayalı öğrenme yönteminden

farklı olarak öğretim alanı daha genişdir. PTÖ yönteminde belirli bir sorun ya da sorun olmayan konularda ele alınabilir. PTÖ yönteminde temel özelliklerinden biriside bir konu hakkında öğrenmeye odaklanmayıp, öğrenileni eyleme dökmeye yani eylem odaklı olmasıdır. Örneğin; tasarım yapması, yaptıklarını sunması gibi (Moursund, 1999). 2006 yılı okul öncesi eğitim programı temelde yapılandırmacı yaklaşım ile çoklu zeka kuramını benimsemiştir (Gelişli ve Yazıcı, 2012). Yapılandırmacı yaklaşımın içinde yer alan PTÖ yaklaşımın kullanışlı ve eğitimde etkili olması tercih edilmesi için önemli bir sebeptir. Dolayısıyla öğretmen adaylarına verilen PTÖ yaklaşım eğitimleri teoriden ziyade uygulamaya dönük olmalıdır (Önen vd., 2010). Eğitimde PTÖ yaklaşımının uygulamaya dönük olması öğretmen adaylarının ileride eğitimde bu yöntemi doğru kullanmalarını bu yöntemi tercih etmeleri için özenip uygulamaların amaca uygun gerçekleşmesini sağlayabilir.

Proje temelli öğretim yaklaşımı belirli bir zaman diliminde üç evrede gerçekleşen bir yöntemdir. Bu evreler; başlama, uygulama ve sonuçtur.

- Başlama evresi; Projenin konusunun araştırıldığı, planlanmasının yapıldığı evredir.
- Uygulama evresi; Belirlenen konunun derinlemesine araştırıldığı, aktif katılımın olduğu evredir.
- Sonuç evresi; Bu evrede araştırılan konuyla ilgili edilen bilgilerin yapılan ürünle sunulması ve projenin sonlandırılmasıdır (Helm ve Katz, 2001)

Projeyi kapsayan bu evreler aslında projelerde süreç içerisinde nasıl ilerlenmesi gerektiğini de kapsamaktadır.

Proje temelli öğretim yaklaşımı; ihtiyaçları karşılamak amacıyla ele alınan konunun öğrenciler tarafından farklı bakış açılarıyla ve farklı yönleriyle araştırılmasına ve bu doğrultuda bilgiyi somutlaştırarak ortaya koyup, kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlayabilir. Bu yöntemin kullanılması özellikle somut algılamayla öğrenmenin gerçekleştiği okul öncesi dönem çocuklarında hem öğrendiklerini anlamak hem de öğrendiklerini kalıcı kılmak amacıyla tercih edilmesi gerek etkili bir yöntem olmaktadır. Ayrıca okul öncesi eğitimde aile katılımı büyük önem taşımaktadır. PTÖ

yöntemini benimseyen bir eğitim anlayışına sahip öğretmen aktif aile katılımını sağlamakla birlikte çocuğun okul da aldığı eğitimle evdeki eğitimin benzer özellikte olmasını böylelikle kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesini dolayısıyla eğitimin amacına kısa vadede ulaşabilmesini sağlayabilir. Ayrıca çevre eğitiminde PTÖ yaklaşımının tercih edilmesi öğrenciyle birlikte ailenin de çevre hakkında olumlu tutum geliştirmesini sağlayabilmektedir.

MEB (2013) okul öncesi eğitim programında da proje yönteminin destekleyici değil bütünleştirici olarak yani eğitim programının bir parçası olarak kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

2.3.14 Okul Öncesi Eğitimde Çevre Eğitimi

Değişen dünya, gelişen teknoloji, kentselleşmenin artması ile insan hayatına ulaşım kolaylığı, bilgiye erişme kolaylığı gibi çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Ancak bu avantajlarla birlikte hem insanoğlunu hem de içinde bulunduğu çevreyi etkileyen çeşitli (kirlilik, toprak kaybı, çeşitliliğin azalması vb.) sorunlar da oluşmaktadır. Bu sorunların etkisi çeşitli olmakla birlikte en etkili olanının gelecek nesillerin kötü etkilenmesi olacağı anlaşılmaktadır. Çocukların içine doğdukları çevreden uzak şekilde büyümeleri çevrenin önemini bilmemelerine, çevre bilinci kazanamamalarına dolayısıyla ileride yaşadıkları çevrenin sürdürülebilir olması için çaba harcayamamalarına ve çevre bilinci kazanamamalarına sebep olabilmektedir. Okul öncesi eğitim gelişimsel olarak kritik döneme sahip olduğu için çocuklara çevre eğitimi vermek çevre hakkında olumlu farkındalık kazanmalarına ve gelecek nesillerin en azından aynı koşullarda yaşayabilmelerini sağlayabilmektedir.

Çevre çeşitli konuları içinde barındıran çok kapsamlı incelenmesi gereken bir kavramdır. Dolayısıyla çevre eğitimi verilirken disiplinler arası eğitim anlayışının benimsenmesi gereken bir konudur. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi akıl ve kalbin eşit derecede yer aldığı bir eğitim olup karşılaşılan bir probleme sadece nesnel değil öznel açıdanda çözüm üretilebilir. Örneğin; çocukların su kirliliğine çözüm üretirken aynı zamanda su kirliliğinden etkilenen canlılarla empati kurması gibi.

Çevre eğitimi toplumun eğitilmesini önemli derecede olumlu etki eder (Ray, 2012). Çevre eğitiminde sanat yolunun kullanılması çevre konularının daha geniş yelpaze de ele alınmasını sağlayabilir (Orr, 1992). Bu açıdan bakıldığında çevre ile ilgili konularda sanat eğitimine ihtiyaç vardır.

2.4 Eko-Sanat (Ekolojik Sanat)

1960 yılından önce sanatçıların eserlerindeki doğa resimleri doğaya katkı sağlayacak şekilde değil de sadece doğal güzellikleri resmettikleri geleneksel çalışmaları içermektedir. 1960 ve sonraki yıllarda ise çevresel sorunların artması ve sanatçıların bu sorunlara yönelmesiyle birlikte geleneksel yöntemlerden farklı bir sanatsal yöntem doğmuştur. Ekolojik sanatın doğuşuyla birlikte çevre sorunlarına karşı duyarlı ve bilinçli şekilde yaklaşan sanatçıların çalışmaları da bu düşünceyi taşımakta ve artık kullanılan yöntemler, mekân ve araç gereçlerde de farklılıklar görülmektedir. Sanatçının eserlerini çok farklı yerler de ve çeşitli uygulamalarla sunduğu sanat “*Arazi Sanatı*”, “*Yer Sanatı*”, “*Yeryüzü Sanatı*”, “*Çevresel Sanat*”, “*Ekolojik Sanat*” olmak üzere çeşitli isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Burada amaca ve kullanılan malzemelere göre farklı sınıflandırmalar yapılmaktadır (Aydın ve Zümrüt, 2013).

Eko- sanatın amacı oluşan çevresel sorunlara yine çevresel koşullar dahilinde sanat yoluyla dikkat çekmektir. Uygulanan bu teknik doğal çevre olabileceği gibi, sınıf ortamında çevresel malzemelerde kullanılarak ya da çevresel soruna neden olan malzemeler kullanılarak da yapılabilmektedir. Stratejik bir sanat olan eko- sanat, canlı türlerinin içinde bulunduğu kritik durumun bilincinde olarak hareket eder. Disiplinler arası bir sanat türü olduğundan gerektiğinde çevresel problemlere bilimsel olarak yaklaşır sanatında da bu durumu yansıtır. Ekolojik sanatın temeli fayda sağlayıp, toplumsal konulara yoğunlaşmaktır. “*Ekolojinin yıpranmışlığı, sürdürülebilirlik, bitkilerin ve hayvanların yok oluşu, tohumlar, geri-dönüşüm ya da yeniden-kullanım, enerjinin kötü kullanımı gibi konularda araştırmalar ve sanatsal üretimler yapar. Çöp ve atıklar, iklim değişimi, yerleşim, sürdürülebilirlik, kaynaklar, kaos, karışıklık, karmaşıklık, sistem, reformlar gibi çağdaş insanın ekolojik konuları, ekolojik sanatın da konularıdır. Ekolojik sanatla ilgilenen sanatçı atölyesinden çıkmış durumdadır. Doğanın içindedir; doğal yaşam da, ormanın içi de, dağ da, kimyasallarla zarar görmüş arazi de, şehir de onun atölyesidir*” (Kirazcı, 2018).

Çevresel problemlere ileriye dönük olarak uzun vadede çözüm üretmek eğitimi olmaktadır. Fakat seçilen çevre eğitim programlarının hitap ettiği kesimin ilgisine yönelik olmaması amacına ulaşmasını engelleyebilmektedir. Okul öncesi eğitimde somut yaşantılar yoluyla öğrenmelerin gerçekleştiği bilinmekle birlikte bu yaş grubuna verilecek çevre eğitimi uygulamaya dönük olmasının yanı sıra yaş ve gelişim düzeyi göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Eko- sanat eğitiminde doğada oluşan herhangi bir probleme sanat aracılığıyla dikkat çekileceği gibi okullarda sanatsal çalışmalar ile çevre problemine de dikkat çekilebilir.

2.5 Okul Öncesi Çevre Eğitiminde Eko-Sanat

Çocukların gördükleri bitki ve hayvan türleri hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini ve bunun da ileri de nesli tükenen türleri fark edebilmeleri için önemli olduğu belirtmektedir (Göka, 1993). Günümüz şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda çocukların içinde buldukları çevrenin bitki ve hayvan türlerini gözlemleyip bu türler hakkında bilgi sahibi olabilmeleri pek mümkün olmamaktadır. Bunun sebebi ise çocukların yaşadıkları çevresel koşullar, kentselleşme, pandemi vb. gibi unsurlardan kaynaklanmakta ve böylece çevreden bihaber büyümelerine yol açmaktadır. Sonuçta çocukların kendi zamanlarında var olan bir türün gelecekte yok olduğunun farkına varamaları mümkün olamayacaktır. Bu sebeple çevre eğitimi okul öncesi dönemden itibaren verilmesi gereken çok önemli bir eğitimidir. Bu eğitimin amacına ulaşması da iyi bir program ile program doğrultusunda yapılmış olan planlama ve doğru uygulama ile mümkündür. Programın nitelikli olması ve planlanmasının iyi yapılması eğitimin niteliğininde etkilemektedir. Dolayısıyla nitelikli bir program yeniliklere açık, toplumun ve çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilen, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip edebilen, değerlendirmelerin devamlı yapıldığı ve değerlendirmeler doğrultusunda düzenlemelerin olduğu bir programdır. Böyle bir program eğitimin niteliğini arttırmakta ve öğrencilerinde aldıkları bu eğitim sayesinde olumlu etkilenmelerini sağlamaktadır (Gürkan, 2012).

Son dönemlerde çevreyle ilgili konularda verilen eğitimlere bakıldığında uygulamaya dönük olarak çok fazla yöntem bulunduğu görülmektedir. Dünya da yapılan eğitim odaklı eko-sanat çalışmaları bulunmakla birlikte sınırlı oldukları, Türkiye’de ise okul

öncesi eğitimde çevre konuları ve uygulama şekillerine bakıldığında okullarda çevre eğitimine yönelik eko-sanat uygulamalarının olmadığı görülmüştür. Yapılan literatür taramasında da okul öncesi çevre eğitiminde eko- sanat ile ilgili çalışmalara rastlanılamamıştır. Aslında eko-sanatın geçmiş tarihine bakıldığında eski bir kavram olduğu görülmektedir. Eko-sanatla ilgili uygulamaya dönük çalışmaları olan Inwood'un (2008, 2010) yaptığı çalışmalar incelendiğinde, uygulamalardan elde ettiği sonuca göre çevre eğitiminde eko-sanat eğitime ihtiyaç olduğu ve çevre eğitim müfredatında yer alması gerektiğini öne sürmüş ve müfredatta yer alması için de çalışmalar yapmıştır.

Çocukların buldukları çevreye, yaşam şekillerine göre algıları şekillenmekte dolayısıyla çevre algılarında farklılaşma oluşmaktadır (Halmatov vd., 2012). Çevre eğitiminde herkeste ortak algı oluşturmak için sanat etkinlikleri ile oluşturulan eko-sanat odaklı çevrenin çevre bilinci oluşturmakla beraber çevre algılarında oluşabilecek farklılıklarında önüne geçebilmektedir.

Okul da uygulanan eko- sanat çalışmaları çok çeşitli olmakla birlikte aktif katılımın sağlandığı somut öğrenmelerle etkili ve zengin uygulamaları içerir. Dolayısıyla okul öncesi eğitimde eko- sanat yönteminin benimsenmesi çevre eğitiminin etkili olmasını sağlayabilmektedir. Aynı zamanda sanat temelli öğrenme disiplinler arası eğitimi kapsadığı için okul öncesi eğitimde etkinlik yoluyla verilen eğitimlerde sadece sanat etkinliklerinde değil diğer etkinliklerde de kullanılabilir.

2.5.1 İlgili Araştırmalar

Araştırmalar erken çocukluk dönemiyle sınırlandırılmış olmasına rağmen bazı çalışmalara araştırmanın temellerini oluşturması bakımından yer verilmiştir.

Türkoğuz ve Yayla, (2010) yapılan çalışmada 6. sınıf öğrencilerinin Fen ve Teknoloji derslerinde görsel sanat etkinlikleri "*Maddenin Tanecikli Yapısı*" adlı ünite konularına adapte edilmiştir. Çalışma yarı deneysel, ön test- son test, kontrol grubu olarak planlanmıştır. Deney grubu öğrencilerine sanat etkinlikleri her konu için farklı sanat teknikleriyle uygulanmıştır. Veriler araştırmacının geliştirdiği ölçek, başarı testi ve açık uçlu sorular ile elde edilmiştir. Araştırma görsel sanat etkinliklerinin Fen ve

Teknoloji dersi kapsamında uygulanması; öğrencilerin kavramları anlamalarında, ders ilgilerinde, başarı ve tutumlarında artış sağladığı tespit edilmiş. Ayrıca derslerin birlikte uygulanmasını istediklerini, çevrelerindeki sanatsal işleri anladıklarını ve araştırma ile deneyerek, yaparak, yaşayarak öğrenme fırsatı bulduklarını ve bu sayede hür hissettiklerini belirtmişlerdir.

Özalp (2009) çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının sanat etkinliklerinin disiplinler arası uygulanmasının çocuklar üzerindeki etkisini araştırdığı durum çalışmasıdır. Araştırma kapsamında 21 okul öncesi öğrencisiyle çalışılmıştır. Veriler gözlem ve görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Belirlenmiş sanat konuları uygulanmadan önce çocuklara bilgilendirmeler yapılmış, uygulamadan sonrada değerlendirmenin yapılabilmesi için çoktan seçmeli, eşleştirme vb. gibi ölçüm yöntemleri kullanılarak çalışmanın etkinliği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sanat etkinliklerinin sadece bir ürün ortaya çıkarmak için değil amaçlar doğrultusunda yapılması ile sanatsal gelişimin olumlu yönde ilerleyip, biçimlenmesine etki ettiği tespit edilmiştir.

Onur vd., (2016) yapılan çalışmada 5 yaş grubu okul öncesi öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulamadan önce çocukların boyama çalışmalarında kullandıkları kâğıtlar kayıt altına alınmıştır. Çocukların boyamaları bittikten sonra çevre bilincini seviyeleri hakkında bilgi sahibi olmak için tasarruf ve geri dönüşüm konuları ile ilgili olan 6 soru yöneltilmiştir. Verilerin analizi çocukların ön test, uygulama, son test yöntemiyle sorulan sorulara verdikleri cevapların ve kâğıt kullanımının gözlemlenerek değerlendirilmesiyle yapılmıştır. Daha sonra çocuklara yöneltilen soruların cevapları niteliğinde olan videolar izletilip aile katılımı sağlanarak konuyla ilgili araştırma yapmaları istenmiştir. Ayrıca atık kâğıtların geri dönüşümünün nasıl olduğunu göstermek amacıyla eski kâğıtlardan kâğıt hamuru yapıp çocukların boyama yapmaları sağlanmıştır. Çalışma çocuklarda geri dönüşüm ve çöp kavramları arasındaki ayrımı yapmalarını sağlamakla birlikte geri dönüşüm malzemelerini dönüştürerek kullanılabileceği yönünde olumlu davranış değişikliği kazandırmıştır.

Öztaç ve Bartan, (2019) tarafından yapılan çalışma okul öncesi eğitimine devam eden 5 yaş grubu 20 çocuğa uygulanmıştır. Çalışmanın deseni deneysel olup tek gruba ön

test- son test uygulanmıştır. Veriler araştırmacının geliştirdiği forum ile okul öncesi gözlem formu ile elde edilmiştir. Çalışma 6 hafta sürmekte ve her hafta farklı geri dönüşüm konularının uygulamadan önce sorular sorulup sanat etkinlikleri ile uygulamaya yapılıp tekrar sorular yöneltmiştir. Geri dönüşüm kavramının sanat etkinlikleri uygulamaları ile okul öncesi öğrencilerinde olumlu yönde değişim olduğu belirtilmiştir.

Taşkın ve Şahin, (2008) çalışmada okul öncesi öğrencilerinin ailenin maddi olanaklarına ve yaşadıkları yerlere göre çevre kavramında değişkenlik gösterip göstermediğini incelemektedir. Çalışmada yerleşim yerleri ve maddi imkanları farklılık gösteren Karadeniz bölgesinde bulunana bir ilin dört anasımında 6 yaş grubu öğrencilerine uygulanmış. Yarı yapılandırılmış odak grup görüşmeleri yapılan çalışmada önce çocuklara yaşadıkları çevre ve yaşamak istedikleri çevre sorulmuş daha sonra yaşamak istedikleri çevreyi çizmeleri ve anlatmaları istenmiştir. Çalışma sınıf ortamında ve postmateryalist teori ile ele alınmış olup elde edilen sonuçlara göre okul öncesi dönem çocuklarında çevre kavramı farklılık gösterdiği ve maddi imkânların etkili olduğu dolayısıyla okul öncesi eğitimde program dâhilinde verilmesi gereken çevre eğitime ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

Yılmaz vd., (2020) tarafından yapılan çalışmanın amacı çevreyle ilgili tutumların alt başlıklar ile incelenmesidir. Yöntemi tesadüfi deneysel olup, modeli tek grup ile ön test-son testtir. Çalışma grubunu 54-60 aylık 71 çocuk kapsamaktadır. Veriler yüz yüze görüşme ile resimli 15 sorulu “Çocukların Çevre Tutumları Ölçeği-Okul Öncesi Versiyonu” ile elde edilmekle ve program öncesinde, sonrasında uygulanmaktadır. Program her hafta bir gün gezi ve gezilerde uygulanan etkinlikler ile dört hafta sürmektedir. Çalışmanın kısa vadede çevreyle ilgili tutumlara etki etmediği belirtilmiştir.

Ahi ve Alisinanoğlu, (2016) çalışma çevre eğitiminin program dâhilinde verilmesi çocukların çevreyle ilgili zihinsel model gelişimine üzerine etkisini 52, 48- 66 aylık okul öncesi öğrencileri ile araştırmış, yöntemi karma olup verileri çocuk çizimleri ile elde edilip Draw An Environment Test-Rubric (DAET-R) ile ölçülmüştür.Çevre eğitiminin okul öncesi eğitim programı dâhilinde verilmesi çocukların çevreyle ilgili

zihinsel model gelişimlerine olumlu yönde etki ettiği ve çevre eğitiminin etkinliğinin erken yaşta verilmesiyle etkili olduğu tespit edilmiştir.

Özkan (2017), okul öncesi döneminde çevre eğitiminin önemli olması bu eğitimi veren okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitimiyle ilgili düşünceleri araştırılması hedeflenmiş ve 5 öğretmen çalışmaya dâhil olmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme ve bilgi formuyla elde edilmiştir. Öğretmenlerin çevre eğitiminin ve eğitimcinin önemini bildikleri dolayısıyla uyguladıkları belirtilmiştir.

Genç ve Arslan, (2020) çalışmada çocukların cinsiyeti, okul öncesi eğitim alıp almamaları ve çoklu zekâ bölümleriyle çevre ile olan davranışları araştırılmıştır. Çalışma basit tesadüfi yöntemiyle 452 çocuğa uygulanmıştır. Çocukların çevre ile olan davranışlarıyla sosyal zeka alanları arasında ilişki olduğu ve cinsiyete göre farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir.

Özsoy ve Ahi, (2014) çalışmada ilköğretim öğrencilerinin gelecekte çevrenin nasıl olacağını çizdikleri resimlerde çocukların resimlerinin konuları “*teknoloji, çevre, kirli çevre*” olmuştur. Çalışma Türkiye’nin farklı illerinde toplam 828 çocukla yapılmış ve resimlerde gelecek algısı kirli – teknoloji çevre yoluyla toprak kirliliği, hava kirliliği, yapılaşma ve trafik olarak çizilmiştir. Çocukların canlı cansız varlıklarla ilgili farkındalıklarının az olduğu tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma örneklem grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve uygulama, verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacı okul öncesi eğitimi alan çocukların PTÖ yöntemine dayalı sanat etkinlikleriyle oluşturdukları çevre ortamının çevrebilinci üzerindeki etkisinin belirlenmesidir. Sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrenin, çevre bilinci üzerindeki tesirinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın modeli gerçek deneme modellenmiş ön test-son test ve kontrol gruplu deneysel bir modeldir.

Bu modelde araştırmacı alanı kurup, kurduğu alanda olaya sebep olan etkileri/değişkenleri kontrol edebilir. Dolayısıyla etki eden durumlara, müdahale edilebilir ve ayarlanıp istenilen şekle uygun hale dönüştürülebilir. Fiziksel çevrede deneye uygun hale dönüştürülebilir (Seyidoğlu, 2003). *“Deneysel araştırmalarda bağımsız değişkenin araştırmacı tarafından manipüle edilmesi ve deneklerin en az iki koşulda bağımlı değişkene ait elde edilen ölçümlerinin karşılaştırılması söz konusudur”* (Büyüköztürk vd., 2008). *“Müdahaleli(intervention) araştırmalarda belirli bir yöntem ya da uygulamanın bir ya da daha fazla sonucu etkilemesi beklenir. Bu tür araştırmalar; araştırmacıların, örneğin, çeşitli öğretim yöntemlerinin, öğretim programlarının, sınıfın düzenlenmesinin etkililiğini ve kişileri ya da grupların özelliklerini etkilemeye yönelik diğer çabaları değerlendirebilmelerini sağlar. Müdahale araştırmalarında kullanılan başlıca yöntem deneydir”* (Büyüköztürk, 2011). Deneme modeli deneysel araştırmada çalışma grupları ayrılmadan önce ön test uygulanmış, gruplar deney ve kontrol grupları olarak ayrılmıştır. Deney grubuna uygulama yapılmış daha sonra ayrılan iki grubada son test uygulanmıştır.

Eşleştirilmiş seçkisiz desen; deney-kontrol gruplarının eşitlenebilme ihtimallerini arttırmak amacıyla kullanılan desendir. Deney- kontrol grubu oluşturulurken ön test puanları belirleyici olabilmektedir. Puanlamanın ardından gruplar seçkisiz olarak gruplara ayrılabilir (Büyüköztürk, 2012). Dolayısıyla gruplar toplam 4 sınıf olmak üzere 2 grup kontrol, 2 grup da deney olmak üzere ayrılmıştır. Deney grubuna araştırmacının çevre ile ilgili 2006-2013 okul öncesi eğitim programlarında yer alan

kazanımların yer aldığı sanat etkinlikleri planlanarak PTÖ yöntemine dayalı çevre odaklı olarak uygulanmıştır. Her etkinlik sınıfın belirlenen kısmında eko- sanat ve çevre eğitimi kapsamında sergilenmiştir. Kontrol grubuna da MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan çevre kazanımları ve etkinlikleri sınıf öğretmenleri tarafından uygulanmıştır. Uygulamalar 6 hafta ve hafta da 3 gün olmak üzere Pazartesi, Perşembe, Cuma günleri uygulanmış ve uygulamadan sonra deney-kontrol gruplarına son test yapılmıştır. Deney gruplarına sanat etkinlikleriyle oluşturulmuş eko- sanat ortamındaki uygulamalar ile kontrol gruplarına program dahilinde yapılan uygulamaların çevreye karşı bilinçleri karşılaştırılmıştır. Çocuklara ön test- son test uygulamalarında “Çevre Bilinci Testi (ÇBT)” uygulanmıştır (Gezgin, 2019). Araştırmanın deseni Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 3.1

Ön Test- Son Test- Kontrol Gruplu Eşleştirilmiş Seçkisiz Desen

Grup		Ön Test	İşlem	Son Test
Deney	M _R	O ₁	X	O ₃
Kontrol	M _R	O ₂		O ₄

Gruplar;

Deney Grubu :Sanat etkinlikleriyle oluşturulan yapay çevre odaklı çevre eğitimi uygulanan gruptur.

Kontrol Grubu : Bu gruba uygulama yapılmamıştır.

O₁ ve O₃ : Deney grubu ön test-son test ölçüm

O₂ ve O₄ : Kontrol grubu ön test-son test ölçüm

M_R : Seçkisiz Eşleştirilme

X : Bağımsız değişken

3.2 Araştırmanın Örneklem Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Kars İl Merkez’in de bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Atatürk İlköğretim okulundaki 4 anasınıfında eğitim alan 48-60 aylık toplam 54 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemidir. Bu yöntemin seçilmesinde

bazı durumlar göz önünde bulundurulur. Bunlar ulaşım, maliyet, zaman vb. Araştırmanın uygulanmasında Atatürk ilköğretim okulunun tercih edilmesinin nedeni okulun konumunun merkezi olması ve sınıf sayılarının fazla olmasından dolayı veliler tarafından tercih edilmesidir. Pandemi sürecinde uygulama için yeterli sayıya ulaşabilmek amacıyla bu kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada ilk olarak çocuğun çevre bilinci düzeylerini tespit etmek amacıyla ön test uygulaması yapılmıştır. Elde edilen öntest verileri doğrultusunda homojen şekilde seçkisiz olarak gruplar kontrol ve deney olarak tanımlanmıştır. Toplam 4 sınıfın dahil olduğu çalışmada sınıflar 2'şer gruplar olarak belirlenmiştir. Deney grubunda 27 öğrenci ve kontrol grubunda da 27 öğrenci olmak üzere toplam 54 öğrenciyle uygulama yapılmıştır.

Tablo 3.2

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Çocukların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Deney	Kontrol	Toplam
Kız	13	14	27
Erkek	14	13	27
Toplam	27	27	54

Tablo 3.3

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Çocukların Frekans ve Yüzde Değerlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Deney		Kontrol		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kız	13	48,1	14	51,9	27	50
Erkek	14	51,9	13	48,1	27	50
Toplam	27	100	27	100	54	100

3.3 Verileri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerinin toplanması için "Çevre Bilinci Testi (ÇBT)" kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan test Gezgin (2019) tarafından çocukların çevre bilinci düzeyini ölçmek için geliştirilmiştir. Test 48-60 aylık okul öncesi eğitimi alan çocukların çevre

bilinci düzeylerini ölçmektedir. Bu ölçeği geliştirirken literatür taramasında okul öncesi dönemde çocukların çevre bilinc düzeyini ya da çevre ile ilgili konular da bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik ölçeklerin olmayışından yola çıkmıştır. Ölçek çoktan seçmeli 24 soru ve bu sorulara uygun görsellerden oluşmaktadır. Ölçekte MEB 2006 ve 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımlar ele alınıp 12 kazanım oluşturulmuştur. Testteki sorular bu kazanımları içermektedir. Bu teste verilen cevaplar puanlanmakta, doğru cevap “1” puan yanlış cevap “0” puan almakta ve bu testten alınabilecek maksimum puan 24’tür. Cronbach Alfa güvenirlik istatistiği 0.75 olarak bulunmuştur.

3.4 Verilerin Toplanması ve Uygulama

2020- 2021 eğitim öğretim yılında ÇBT araştırmacı tarafından sınıfın dışında bireysel olarak her bir çocuğa 15 dakikalıklık süre içerisinde uygulanmıştır. 4 şubedeki öğrencilere ön test uygulamasının ardından gruplar seçkisiz deney ve kontrol gruplar olarak ayrılmıştır. Daha sonra deney ve kontrol gruplarına haftada 3 gün ve 6 hafta olmak üzere etkinlikler uygulanmıştır. Deney grupları sabah ve öğlen 2 sınıf olmak üzere toplam 27 okul öncesi eğitimi alan öğrenciyi kapsamakla birlikte araştırmacı tarafından okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımlar doğrultusunda hazırlanan sanat etkinlikleri planları uygulanmıştır. İki anasınıflı toplam 27 okul öncesi eğitimi alan öğrenci kontrol grubu olarak MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan çevre kazanımları ve etkinlikleri sınıf öğretmenleri tarafından uygulanmıştır.

3.5 Araştırmada İç-Dış Geçerlilik

Araştırmanın iç ve dış faktörleri göz önünde bulundurularak çalışma uygulanmıştır.

Dikkat edilen hususlara bakıldığında bunlar;

- Araştırmada çocukların yaş ve gelişim düzeyleri göz önünde bulundurulmuştur. Dolayısıyla dikkat süreleri kısa olan çocukların uzun süreli etkinliklerden sıkılabilecekleri ve çalışmanın etki düzeyinde farklılıklara neden olabileceği için uzman görüşü alınarak etkinlik süreleri ve uygulama haftaları düzenlenmiştir.

- Çalışma grubundan ayrılan öğrencinin çalışmadan elde edilecek sonucu etkileyeceği bilindiğinden çalışmaya katılan öğrenciler ve aileler çalışma başlamadan önce bilgilendirilip gönüllü olarak katılım sağlanabilmesi için katılım bilgi formları dağıtılmıştır.
- Deney grubuna çalışma öncesi herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Yapılacak herhangi bir uygulama çalışmanın sonucunu etkileyeceği, gruplar arasında uygulama öncesi farklılıklara sebep olacağından çalışma ön test-uygulama- son test şeklinde yapılmıştır.
- Dış geçerliliği kontrol edebilmek amacıyla gruplar farklı sınıflardan seçilmiştir.

3.6 Deney Grubu Hazırlık Aşaması

Araştırmacı tarafından öntest uygulandıktan sonra okul müdürü çalışma hakkında bilgilendirilip uygulama yapacağı sınıfların öğretmenlerine daha önce PTÖ yöntemini kullanıp kullanmadıklarını eğer PTÖ yöntemini kullanmışlarsa hangi etkinliklerde bu yöntemi tercih ettiklerini, sanat etkinliklerini uygularken hangi tekniklere yer verdikleri sorulmuştur. Araştırmacı yapacağı PTÖ yöntemine dayanan sanat etkinlikleriyle düzenlenecek olan çevre uygulamaları hakkında bilgilendirme yapmıştır. Araştırmacı etkinliklerle oluşturulacak olan çevre için çocukların gün içerisinde en fazla vakit geçirdikleri ortam olan sınıfları tercih etmiştir. Dolayısıyla uygulama yaptıktan sonra sınıfta sanat etkinlikleriyle yapılacak çevrenin bulunacağı alan belirlenmiştir. Etkinliklerin sergileneceği alanı belirlerken çocukların dikkat ve ilgilerini çekebilecek aynı zamanda da etkinliklerin amacına uygun sergilenebilecek şekilde yerleştirilmesini sağlayabilecek, sınıfın var olan düzenini etkilemeyecek bir alan olmasına dikkat edilmiştir. Daha sonra öğretmenlerden sanat etkinlikleri uygulamaları yaparken çocukların uygulamada yaşadıkları zorlukları, özel durumları ve gelişim düzeyleri ile ilgili bilgi edinilmiştir. Çocuklarla tanışılıp uygulama hakkında bilgi verilmiş ve çocuklarında (ailelerden uygulama için izin alınmış ve çocukların rızası da gözetilmiştir) uygulama için sözel olarak izinleri alınmıştır. Veliler pandemiden ötürü tedbir amaçlı sınıfa çağırılıp proje hakkında bilgilendirme yapılamayacağı için velileri bilgilendirmek amaçlı açıklamalı form gönderilmiştir. Ayrıca öğretmen aracılığıyla da uygulamalar hakkında veliler bilgilendirilmiştir.

3.7 Deney Grubu Uygulama

Araştırmacı deney grubuna kazanımlar doğrultusunda hazırlamış olduğu sanat etkinlik planlarını MEB 2013 okul öncesi eğitim programının etkinlik planlarına uygun şekilde (Ek 5) hazırlayıp, uygulamıştır. Sanat etkinlikleri uygulamalarında boya çalışmaları, kağıt çalışmaları ve artık materyal teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmacının planlarda kullandığı kazanımlar 2006- 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan (bilişsel gelişim, sosyal ve duygusal gelişim, özbakım beceri) kazanımları kapsamaktadır. Literatür taramalarında 2006 ve 2013 okul öncesi eğitim programlarında çevreyle ilgili her alanda kazanımın olmadığı ve yer alan kazanımlarında yetersiz olduğu (Akçay, 2006, Gülay ve Ekici 2010, Özkan ve Tuğluk, 2020) göz önünde bulundurularak ve uzman görüşü alınarak iki programda da yer alan çevre kazanımları kullanılmıştır.

Bu kazanımlar ;

- *Canlıların yaşam hakkına özen gösterebilmek,*
- *Canlıların bakımını üstlenebilmek- Canlıları koruyabilmek,*
- *Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek,*
- *Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek*
- *İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutabilmek,*
- *Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterebilmek. Gösterilen sembolün anlamını söyleyebilmek,*
- *Çevredeki güzelliklere değer verebilmek,*
- *Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek,*
- *Çevredeki güzellikleri korumada sorumluluk alabilmek,*
- *Çevresinde gördüğü güzel ve rahatsız edici durumları söyleyebilmek,*
- *Çevresel sorunlarla ilgili kendi yapabileceklerine örnek verebilmek,*
- *Yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli kaynakları verimli kullanabilmek.*

Uygulamalar 6 hafta boyunca haftada 3 gün Pazartesi, Perşembe ve Cuma olmak üzere 18 etkinlik planı ile yürütülmüştür. Deney grubu uygulamalarında sabah ve öğlen gruplarına ayrı ayrı aynı günlerde uygulama yapılmıştır. Etkinlik süreleri çocukların

etkinlik sonrası çevre düzenlemelerine katılım sağlamalarına, ilgilerine, isteklerine ve dikkatlerine bağlı olarak değişmiş ortalama 40 dakikada bitmiştir.

Araştırmacı her uygulamadan önce hazırlamış olduğu sanat etkinlik planının uygulanması için gerekli olan malzemeleri temin etmiş bütün hazırlıklarını yapıp hazırlıklı olarak sınıfa gelmiştir. Malzemeler çocuk sayılarından fazla olarak temin edilerek hazırlanmış böylelikle uygulama esnasında oluşabilecek olumsuzlukların da önüne geçilmiştir. Uygulamalar etkinliklere bağlı olarak grup ya da bireysel şekilde uygulanmıştır.

Ayrıca her uygulamadan önce sınıf etkinlik uygulaması için uygun halde düzenlenmiş, çocukların bir önceki etkinlikle ilgili aileleriyle yapmış oldukları çalışmalar hakkında sohbet edilmiş, önceki etkinlikle şimdiki etkinlik arasında bağlantı kurulmuş, çocukların dikkatleri ve merakları uygulanacak etkinlik üzerine çekilmiştir. Her uygulama velilerinde bilgileri dahilinde resim ve video şeklinde kayıt altına alınmıştır. 6 haftalık uygulamanın sonunda çocukların yapmış oldukları sanat etkinlikleriyle oluşturulmuş çevrede izinleri ve istekleri dahilinde resimleri çekilmiş ve ailelerine bu fotoğraflar öğretmen aracılığıyla gönderilmiştir. Daha sonra çocukların yaptıkları üzerlerinde isimleri bulunan bütün etkinlikler dağıtılmış ve bu etkinlikleri eve götürüp öğrendiklerini aileleriyle paylaşmaları sağlanmıştır.

3.8 Deney Grubuna Uygulanan Sanat Etkinlikleri

Deney grubu öğrencileri 2 sınıftan oluşmaktadır. Sınıflarda özel gereksinimli öğrenci bulunmamaktadır. Dolayısıyla etkinliklerde uyarılama yapılmamıştır. Çalışmada kullanılan etkinlik türü sadece sanat olduğu için tabloda tekrar belirtilmemiştir. Araştırmacı tarafından PTÖ yöntemine dayanarak çevre odaklı hazırlanmış sanat etkinliklerinin isimleri ve kısaca açıklamaları Tablo 3.4'te yer almaktadır.

Deney grubuna uygulanan etkinlik planları Ek 5'te yer almaktadır.

Tablo 3.4

Deney Grubu Uygulamalarının İsimleri ve Kısaca Açıklamaları

Adı	Açıklaması	
1	Toprak Bizim Evimiz	Toprak ve önemi
2	Ağacın Doğuşu	Ağaçların önemi ve erozyon
3	Ağaç Benim Evim	Ağaçta yaşayan canlılar ve hava kirliliği
4	Hoşgeldiniz Evime	Toprağın altında yaşayan canlılar
5	Suyun Yolculuğu	Suyun önemi ve suyun döngüsü
6	Ben Farklıyım	Suda yaşayan canlılar ve su kirliliği
7	İlkbahar	İlkbahar ve özellikleri
8	Sınıfımızda Bahar	Geri dönüşüm
9	Hoşgeldiniz Leylekler	İklim sıcaklıkları
10	Çiçeklerin Faydası	Canlıların yaşam hakkı
11	Arılar Bal Yapıyor	Bitki ve hayvanların insan için faydaları
12	Maymun Nerede Yaşar?	Evcil –vahşi hayvanlar ve yaşam hakları
13	Yaz Geldi	Mevsim özellikleri ve çevredeki güzellikler
14	Sınıfımızda Geri Dönüşüm Var	Çöp ve Geri dönüşüm
15	Ormanımız Yanmasın	Sadece orman yanmaz ve acil aranacak numaralar
16	Sonbahar	Sonbahar ve özellikleri
17	Kış Gelmiş	Kış ve özellikleri
18	Misafirim Ayı	Doğal çevre ve eko-sanat arasında benzerlik ve farklılıklar

3.9 Kontrol Grubuna Uygulanan Etkinlikler

Kontrol grubu öğrencilerine de MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan çevre bilinci ile ilgili kazanım ve etkinlikler sınıf öğretmenleri tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubu öğrencileri 2 sınıftan oluşmaktadır. Sınıflarda özel gereksinimli öğrenci bulunmamaktadır. Dolayısıyla etkinliklerde uyarılama yapılmamıştır.

3.10 Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi bilgisayar programlarından SPSS istatistiksel program kullanılarak ölçülmüştür.

Deney ve kontrol gruplarının puanlarından elde edilen veriler normallik testleriyle test edilmiştir. Normal dağılım gösterdiğinden dolayı ölçümlerde parametrik testler uygulanmıştır. Gruplara ayrılmadan önce uygulanan ön test verilerine betimsel istatistiklerle frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır. Analizlerde elde edilen verilerden çalışma (kontrol ve deney grupları) gruplarına bağımsız gruplarda t testi uygulanmıştır. Ayrıca deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test sonuçlarının analizi içinde bağımlı gruplarda t testi uygulanmıştır. Çalışma gruplarını deney ve kontrol gruplarına ayırılıp deney grubuna uygulama yapıldıktan sonra çalışma (kontrol ve deney grupları) gruplarına yapılan son test verilerine de betimsel istatistiklerle frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde verilerden elde edilen bulguların istatistiksel analiz sonuçlarına ve yorumlarına yer verilmiştir. Bulgulara ait veriler ön test ve son test bağımlı- bağımsız gruplarda t testi ve betimsel analiz olarak ölçülüp elde edilmiştir.

4.1 Çalışma Gruplarının Ön Test Puan Dağılımları ve Betimsel Analizleri

Gruplar deney ve kontrol grubu olarak ayrılmadan önce ÇBT uygulanmıştır. ÇBT de 24 soru bulunmaktadır. Çocukların sorulara verdikleri doğru cevaplar 1 puan yanlış cevaplar ise 0 puan olarak değerlendirilmektedir. ÇBT sorularının tamamına doğru cevap veren çocuklar 24 puan almaktadır. Elde edilen ön test verilerinin sonucunda 24 tam puan alan olmamıştır. Çalışma grubunda çoğunluğun 14 puan aldığı saptanmıştır.

Tablo 4.1

ÇBT ile Elde Edilen Ön Test Verilerinin Puan Dağılımı ile Betimsel (Frekans, Yüzde) Analiz Sonuçları

Puan	F	%	Toplam %
6	1	1,9	1,9
7	3	5,6	7,4
8	1	1,9	9,3
9	4	7,4	16,7
10	1	1,9	18,5
11	2	3,7	22,2
12	3	5,6	27,8
13	5	9,3	37,0
14	11	20,4	57,4
15	2	3,7	61,1
16	4	7,4	68,5
17	4	7,4	75,9
18	5	9,3	85,2
19	3	5,6	90,7
20	5	9,3	100,0
Toplam	54	100,0	

Yukarıdaki tabloda çalışma (kontrol ve deney grupları) grupları ayrılmadan önce uygulanan ÇBT ile elde edilen ön test verilerinin betimsel (frekans, yüzde) analiz sonuçları yer almaktadır. ÇBT ile elde edilen analiz sonucunda grupların ön test puan ortaması 14,20 puanlamada en düşük puan 6 (%1,9) ve 6 puan alan 1 çocuk, puanlamada en yüksek puan 20 (%9,3) ve 20 puan alan 5 çocuk olduğu saptanmıştır.

4.2 Deney- Kontrol Gruplarının Ön Test Bağımsız Gruplarda t Testi Analizleri

Çalışma grupları kontrol ve deney grupları olarak ayrılmıştır. Elde edilen ön test verileri bağımsız gruplarda t testi ile analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda gruplar uygulamadan önce deney ve kontrol grubu olarak ayrılırken aralarında fark olup olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.2

Bağımsız Gruplarda t Testi Sonuçları

Ön Test	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
G _K	27	13,85	3,78	-,668	,507
G _D	27	14,56	3,95		

G_K: Kontrol Grubu - G_D: Deney Grubu

Tablo 4.2’de yapılan analiz sonucunda kontrol grubu olarak belirlenen grubun ortalaması 13,85 deney grubu olarak belirlenen grubun ortalamasıda 14,56 olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre aralarında anlamlı fark olmadığı görülmüştür (p=0,507).

4.3 Kontrol Grubunun Ön Test- Son Test Bağımlı Gruplarda t Testi Analizleri

Elde edilen ön test ve son test bağımlı gruplarda t testi analizleri kontrol grubunda kazanımlar doğrultusunda yapılan etkinliklerin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi yönünden etkisinin olup olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.3

Kontrol Grubu Bağımlı Gruplarda t Testi Sonuçları

G _K	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Ön Test	27	13,85	3,78	-1,132	,268
Son Test	27	15,04	3,67		

Tablo 4.3’de yapılan analiz sonucunda ön test ortalaması 13,85’ten son test ortalaması 15,04’de yükselmiş olmasına rağmen, bu artışın yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre önemsiz olduğu görülmüştür ($p=0,268$).

4.4 Deney Grubunun Ön Test- Son Test Bağımlı Gruplarda t Testi Analizleri

Elde edilen ön test ve son test bağımlı gruplarda t testi analizleri deney grubunda sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrenin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi yönünden etkisinin olup olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.5

Deney Grubu Bağımlı Gruplarda t Testi Sonuçları

G _D	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Ön Test	27	14,56	3,95	-10,118	,000
Son Test	27	22,59	1,93		

Tablo 4.5’de yapılan analiz sonucunda ön test ortalaması 14,56’dan son test ortalamasının da 22,59’a yükselmiş ve aradaki farkın istatistiksel değerlendirmeye göre çok anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0,000$). Sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrenin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi yönünden etkisinin çok yüksek olduğu görülmüştür.

4.5 Çalışma Gruplarının Son Test Puan Dağılımları ve Betimsel Analizleri

Deney gruplarına yapılan uygulamalar ve kontrol gruplarının çalışmalarından sonra ÇBT uygulanmıştır. Elde edilen son test verilerinin sonucunda 13 çocuk 24 tam puan almıştır. Çalışma grubunda çoğunluğun 20 ve 23 puan aldığı saptanmıştır.

Tablo 4.6

ÇBT ile Elde Edilen Son Test Verilerinin Puan Dağılımı ile Betimsel (Frekans, Yüzde) Analiz Sonuçları

Puan	F	%	Toplam %
10	5	9,3	9,3
11	2	3,7	13,0
12	1	1,9	14,8
13	1	1,9	16,7
14	4	7,4	24,1
15	2	3,7	27,8
16	1	1,9	29,6
17	2	3,7	33,3
18	4	7,4	40,7
19	4	7,4	48,1
20	6	11,1	59,3
21	1	1,9	61,1
22	2	3,7	64,8
23	6	11,1	75,9
24	13	24,1	100,0
Toplam	54	100,0	

Yukarıdaki tabloda deney gruplarına yapılan uygulamalar ve kontrol gruplarının çalışmalarından sonra ÇBT ile elde edilen son test verilerinin betimsel (frekans, yüzde) analiz sonuçları yer almaktadır. Elde edilen analiz sonucunda grupların son test puan ortaması 18,81 puanlamada en düşük puan 10 (9,3) ve 10 puan alan 5 çocuk, puanlamada tam puan alan 13 (24,1) çocuk olduğu ve (% 50) den fazlasının 20 ve 24 puan aldıkları saptanmıştır. Dolayısıyla çevre eğitiminde uygulamaların çok önemli olduğu görülmüştür.

4.6 Deney- Kontrol Gruplarının Son Test Bağımsız Gruplarda t Testi Analizleri

Gruplardan elde edilen son test verileri bağımsız gruplarda t testi ile analiz edilmiştir. Analizin sonucu deney ve kontrol grupları arasında uygulamadan sonra fark olup olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.7

Bağımsız Gruplarda t Testi Sonuçları

Son Test	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
G _K	27	15,04	3,67	-9,463	,000
G _D	27	22,59	1,927		

G_K: Kontrol Grubu - G_D: Deney Grubu

Tablo 4.7’de yapılan analiz sonucunda kontrol grubu olarak belirlenen grubun son test ortalaması 15,04 deney grubu olarak belirlenen grubun son test ortalamasında 22,59 olduğu görülmektedir. İstatistiksel değerlendirme sonucuna göre aradaki farkın oldukça önemli olduğu görülmüştür (p=0,000). Analiz sonucunda elde edilen verilerin etki düzeyine bakıldığında gruplar arasında etki düzeyinin (2,57586) yüksek olduğu dolayısıyla sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevreyle verilen çevre eğitiminin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi yönünden etki düzeyinin çok yüksek olduğu görülmüştür (Cohen, 1988). Çevre eğitiminde sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevreyle verilen çevre eğitiminin oldukça önemli olduğu okul öncesi eğitimde çocuklara çevre eğitimi verirken bu uygulamayı tercih etmenin olumlu yönde yüksek etkisinin olacağı saptanmıştır.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde okul öncesi dönemde etkili bir çevre eğitiminin verilmesi için görsel sanat etkinliklerinin kullanımının etkisi elde edilen bulgular üzerinden tartışılmıştır. Sanat eğitimi ile çevre eğitiminin birlikte ele alındığı ve çevre eğitimine katkılarının incelendiği bir çok çalışma mevcuttur (Özalp, 2009; Onur vd., 2016; Ahi ve Alisinanoğlu, 2016; Öztap ve Bartan, 2019). Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi dönem öğrencilerinde etkili çevre eğitimi için sanat etkinlikleriyle oluşturulan PTÖ yaklaşımı ile oluşturulan çevreyle çocukların çevre bilinci kazanmalarını sağlayabilmektir. Okul öncesi dönemde çevre eğitiminde sanat etkinlikleriyle oluşturulan eko- sanat odaklı çevre eğitiminin oldukça etkili ve önemli bir yöntem olduğu çalışmadan elde edilen analizler sonucunda görülmektedir.

Deney grubuna ait veriler değerlendirildiğinde sanat etkinlikleri ile oluşturulan çevrenin okul öncesi çevre eğitiminde önemli fark oluşturduğu, bu farkın istatistiksel analizlere göre çok anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0,000$). Uygulamanın etki düzeyinin değerlendirilmesinde (2,57586) yüksek olduğu görülmüş, dolayısıyla sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrenin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi bakımından etkili bir yöntem olduğu görülmüştür.

Yapılan çalışmalarda müzikle verilmiş çevre eğitimi ve bu yöntemin çevre eğitiminde faydalı olduğu belirtilmiş. Başka çalışmalarda da çevreyle ilgili konular drama yöntemiyle verilmiş ve uygulamaya dönük bu yöntemin zihinsel ve duygusal olarak çevre konularını kavramada etkili olduğu belirtilmiştir (Sungurtekin, 2001; Erkoca Akköse, 2008; Tanrıverdi, 2012). Deney ve kontrol gruplarından elde edilen veriler karşılaştırıldığında çevre eğitiminin uygulamaya dönük olarak sanat etkinlikleriyle verilmesi okul öncesi dönemde etkili olduğunu göstermektedir.

Çevre eğitiminde okul öncesi dönemin önemli olduğu bilinmekte ve bu dönemde verilen çevre eğitiminin etkisinin ömür boyu sürdüğü verilen eğitimin çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak planlanması gerektiği bilinmektedir. Okul öncesi dönem çocukların gelişim özellikleri incelendiğinde bu dönem çocukların zihinsel olarak somut dönemde oldukları dolayısıyla somut olarak öğrenmeleri

gerçekleştirdikleri ve çocukların gördüklerini daha kolay algıladıkları dolayısıyla okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitiminin görsel uyaranlarla verilmesi gerektiği, çevre eğitiminde sanat etkinliklerinden faydalanılması çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığı görülmektedir. Şahin (2008), yaptığı çalışmada çocukların çevre algılarının yaşadığı yerle ilgili olarak şekillendiğini göstermiştir. Araştırma da Kars da iklim şartlarından dolayı uzun süre kış mevsiminin yaşanmasına rağmen sanat etkinlikleri ile oluşturdukları çevrenin çocukların çevre bilinci edinmelerinde oldukça etkili olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla deney grubunda istatistiksel analiz sonucunda önemli bir artışın olması okul öncesi çevre eğitiminde çevresel şartların algı üzerindeki etkisinin eğitimde seçilen yöntemle değişebileceğini göstermektedir. Yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitim programında bazı gelişim alanlarında çevreyle ilgili kazanımların bulunmadığını genel olarakta programda çevreyle ilgili kazanımların yeterli olmadığı görülmüştür (Gülşay ve Ekici, 2010). Kontrol grubundan elde edilen ön test- son test verilerinin istatistiksel analizleri sonucunda çevreyle ilgili anlamlı bir artışın olmaması okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımların çevre eğitiminde yeterli olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla önceden yapılan çalışma araştırmayı destekler niteliktedir.

Çalışmanın kontrol grubundan elde edilen bulgulara bakıldığında çevre eğitiminin genel olarak yetersiz verildiği ve beklenen tesirin oluşmadığı görülmektedir. Bunun sebepleri arasında ise okul öncesi öğretmenlerin uygulamaya dönük çevre bilgi düzeylerindeki yetersizlikler olabileceğini düşündürmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda okul öncesi öğretmenlerinin çevreyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve yetersiz kaldıkları sonucuna varılmıştır (Buhan, 2006; Artun ve Bakırcı 2012). Kontrol grubundan elde edilen ön test- son test verilerinin istatistiksel analizleri sonucunda çevreyle ilgili anlamlı bir artışın olmaması okul öncesi eğitim programının çevre eğitimi açısından uygulanmasında amacına ulaşması için öğretmen adaylarına ileriye dönük uygulamalı eğitim verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.. Dolayısıyla önceden yapılan çalışma araştırmayı destekler niteliktedir.

Sanat ile çevre eğitiminin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimine olan etkisi uygulamadan elde edilen bulgularda ortalama 14,56'dan 22,59'a yükselmiş ve aradaki farkın istatistiksel değerlendirmeye göre çok anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0,000$).

Çalışmadan elde edilen istatistiksel sonuç sanat ile çevre eğitim yaklaşımının okul öncesi dönemde önemini açık şekilde göstermekte dolayısıyla sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrenin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi yönünden etkisinin çok yüksek olduğu görülmektedir. Şallı (2011), yaptığı araştırmada çevre konularından geri dönüşümün proje yöntemiyle verilmesinin okul öncesi eğitimde etkili olduğunu tespit etmiştir. Deney gruplarının analizleri sonucunda sanat etkinliklerinin PTÖ yöntemiyle oluşturulan çevrede verilmesi çevre eğitiminde oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Yine yapılan bir başka çalışmada, çevre eğitiminde uygulamaya dönük etkinliklere yer verilmiş ve ilköğretim 7.- 8. sınıf öğrencilerinin ilgisini çekmediği dolayısıyla katılımın istenilen düzeyde sağlanamadığı sonucuna varılmıştır (Uluçınar Sağır vd., 2008). Ancak okul öncesi eğitimde sanat etkinliklerinin PTÖ yöntemiyle oluşturulan çevrede verilmesi çocuklar açısından olumlu yönde etki ettiği ve katılımın da aynı doğrultuda yeterli sayıda olması analizler sonucunda da görülmektedir. Aynı zamanda çocukların yaptıkları etkinliklerin sınıfta sergilenmesinden ve çalışmanın sonunda da etkinliklerini eve götürmelerinden dolayı mutluluk duydukları gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar yapılan çalışmadan elde edilen bulgular ile uyumaktadır. Yine Özay Köse (2010) tarafından yapılan ve lise öğrencilerinin çevre konusunda bilgilerinin değerlendirildiği çalışmada öğrencilerin çevre konusunda eksik oldukları, çevre konusunda uygulamalı olması gerektiği ve programda da değişikliğe gidilmesi gerektiği sonucu tespit edilmiştir. Bu çalışma araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Çevre eğitimi yaşam boyu verilmesi gereken ve temellerinin okul öncesi dönemde atıldığı önemli bir eğitimidir. Kontrol grubunda elde edilen veriler istatistiksel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi eğitimde çevreyle ilgili kazanımlar için programda değişikliğe gidilmesi gerektiği, deney grubunda elde edilen verilerin istatistiksel olarak sonuçları değerlendirildiğinde ise çevre eğitiminin uygulamalı olarak verilmesi gerektiği görülmektedir.

Çalışmada bulgulardan elde edilen analiz sonucunda grupların son test puan ortaması 18,81 puanlamada en düşük puan 10 (9,3) ve 10 puan alan 5 çocuk, puanlamada tam puan alan 13 (24,1) çocuk olduğu ve (% 50) den fazlasının 20 ve 24 puan aldıkları saptanmıştır. Dolayısıyla çevre eğitiminde uygulamaların çok önemli olduğu görülmüştür. Yapılan bir çalışmada orta öğretim öğrencilerinin çevre konularından

geri dönüşümle ilgili malzemelerden sadece kağıdı kullandıkları tespit edilmiştir. Çocukların diğer geri dönüşüm malzemelerini kullanmamalarının sebeplerinden biri öğretmenlerin çevreyle ilgili davranış ve tutumlarının çocukları etkilemesidir (Çimen ve Yılmaz, 2012). Araştırmada sanat etkinliklerinde çeşitli geri dönüşüm malzemeleri kullanılmıştır. Bu durum çocuklarında sanat etkinliklerinde farklı malzemelerden yararlanmalarına sebep olmuştur. Dolayısıyla araştırmacının sanat etkinliği ile PTÖ yaklaşımına dayanan çevre konularının uygulanmaya dönük seçeneklerin çeşitli olması tutum ve davranışlar açısından çocukları olumlu yönde etkilemiştir. Yapılan çalışma araştırmayı destekler niteliktedir. Yine geri dönüşümle ilgili yapılan bir başka çalışmada da uygulamanın önemi belirtilmiştir (Özdemir, 2010). Kontrol ve deney grupları karşılaştırıldığında da çevre eğitiminde uygulamanın oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Çocuklara okul öncesi dönemde çevre eğitimi verilirken çevreye zarar vermeden özenle davranmaları ve çevrenin önemini bilmeleri gerekmektedir. Bu yüzden öncelikle sınıf ortamında oluşturulan çevreyle öğretilmesi gerekmektedir. Daha sonra doğal çevrede verilen uygulamalı eğitimde amaca daha kısa sürede ulaşılabilir ve çevre eğitimine uygun davranabilme sağlanabilir. Ayrıca doğal çevreyi incelerken daha bilinçli davranabilmelerini ve aldıkları eğitimin kalıcı olmasını sağlayabilir. Sanat etkinlikleri ile verilen çevre eğitiminde oluşturulan çevrede çocukların doğal çevreyle ilgili bilgileri sınıf ortamında oluşturulan çevreyle öğrenmeleri sağlanmaktadır. Örneğin; çocuklar arının bal yapma aşamalarını, köstebeğin yuvasını, mevsimlerle birlikte ağaçlarda oluşan değişiklikleri hem eğlenerek hemde farklı bir uygulama ile deneyimlemeleri ve bu uygulamada etkinliklerin bir bütün olması, konunun farklı etkinliklerle tekrarlanması konuyla ilgili ürün çıkarmaları öğrenmelerinin kalıcı olmasını sağlamaktadır. Ayrıca çocukların buldukları çevrede koşullara bağlı olarak deneyimleyip öğrendikleri konular çevre ile ilgili olumlu tutumun oluşmasında yetersiz kalabilmektedir. Bu yüzden sınıfta oluşturulan çevrede çocuklara çevresel koşullara bağlı olarak deneyimlenmesi imkansız olan konuları bile deneyimleme fırsatı sunabilir. Örneğin; Kars ilinde denizin olmaması, denizi hiç görmemelerinden bu konuda bilgi ve deneyimlerinin olmamasından dolayı deniz ve su kirliliğini okul öncesi dönem çocuklarının kavraması zor olabileceken sanat ile çevre eğitiminde zor olmamakla birlikte hiç görmedikleri bu durumla ilgili duygusal

bağ ve empati kurmaları sağlanmıştır. Ayrıca uzun süreli kış mevsiminin olduğu bir çevrede hava koşullarından dolayı doğal çevreyi deneyimlemenin pek mümkün olamaması, diğer mevsimlerinin arasının çok kısa olması dolayısıyla doğadaki değişiklikleri gözlemlene şanslarının olamamasından kaynaklı çevre hakkında yeterli kadar bilgi sahibi olamamalarına ve bu koşullar altında sınıf ortamında verilen teorik eğitiminde okul öncesi dönem çocuklarının yaş ve gelişim düzeyine uymamasına bu yüzden çevreyle ilgili kalıcı öğrenmelerin oluşmamasına sebep olabilmektedir. Çevre eğitimi ile sanat etkinliklerinin uygulanması çocukların doğal çevrede deneyimleyemediklerini deneyimlemelerini dolayısıyla çevre hakkında eksik ya da yanlış bilgi edinmelerini önlemekle birlikte yaparak ve yaşayarak kalıcı öğrenmelerini sağlayabilmektedir. Aynı zamanda kentlerde yaşayan çocukların, doğada deneyim edinme şansını azaltabilmekte, doğadan uzak şekilde büyüyebilmelerine, pandemi gibi kontrol edilemeyen olağanüstü durumlarda doğadan izole yaşamlarına doğadan uzaklaşmalarına sebep olabilmekte ve doğanın önemini farkına varmalarını güçleştirebilmektedir. Dolayısıyla yapılan bu uygulamada çocuklar gözlemlendiğinde, sanatla yapılan çevrede havucu toprağa ekip tekrar çıkartıp yemek istemelerine, kelebeğe hassas davranıp kanadının kopmasından korkmalarına, kaplumbağayı karada yürütüp sonra denize götürmelerine vb. kısacası günümüz dünya koşullarında aslında yapamadıklarını sınıf ortamında oluşturulan çevrede deneyimleyebilmelerine, özen göstermelerine, sınıflarının önceki hali ile şimdiki hali arasında kıyas yapmalarına ve çocukların doğal çevrede yapabileceklerini içgüdüsel olarak yapmalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla doğal çevrede oynadıkları oyunları yaptıkları çevrede de oynamak istemişlerdir. Örneğin; sınıfta hiç oynamadıkları halde sek sek oyununu kendi aralarında koordine olup oynamaları. Sanat etkinlikleriyle oluşturulan bu çevre çocukların çevrede gözlemleyemedikleri ya da buldukları çevrede bulunmayan koşulları da öğrenmelerini sağlamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde okul öncesi dönemde etkili çevre eğitimi için görsel sanat etkinliklerinin kullanılması durumunda elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar neticesinde daha iyi bir çevre eğitimi için yapılması gerekenler öneriler halinde verilmiştir.

6.1 Sonuçlar

Uygulamalara başlanmadan önce yapılan testlerle deney ve kontrol grupları arasında farkın olmadığı ($p=0,507$) bulunmuştur.

Kazanımlar doğrultusunda yapılan etkinliklerin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi yönünden etkisi için kontrol grubunda anlamlı bir fark görülmezken ($p=0,268$) deney grubunda bunun oldukça anlamlı ($p=0,000$) ve farkın büyük olduğu bulunmuştur.

Elde edilen verilerin analizinde kontrol grubunda sınıf öğretmenlerinin kazanımlar doğrultusunda yaptıkları etkinlikler çevre eğitime yönelik olumlu artışa sebep olsada bu artışın yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre önemsiz olduğu ($p=0,268$), deney grubuna ait veriler değerlendirildiğinde ise sanat etkinlikleri ile oluşturulmuş olan çevrenin okul öncesi çevre eğitiminde önemli fark oluşturduğu, bu farkın istatistiksel analizlere göre çok anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0,000$).

Uygulamanın etki düzeyinin yüksek olduğu ($2,57586$) ve sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrenin okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitimi bakımından etkili bir yöntem olduğu görülmüştür.

Okul öncesi dönem çocukların gelişim özellikleri incelendiğinde bu dönem çocukların zihinsel olarak somut dönemde oldukları dolayısıyla somut olarak öğrenmeleri gerçekleştirdikleri ve çocukların gördüklerini daha kolay algıladıklarından dolayı okul öncesi eğitimde verilen çevre eğitiminin görsel uyaranlarla verilmesi gerektiği, çevre eğitiminde sanat etkinliklerinden faydalanılması çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağladığı görülmüştür. Ayrıca etkinliklerin dosyalanmayarak sınıf ortamında sürekli seğilenmesi ve birbiriyle ilişkili etkinliklerle tekrarlanması

çocukların yoğun olarak uyaranlara maruz kalmalarını sağlamıştır. Bu durum çocuklarda doğal çevre ortamında yaşıyormuş hissinin uyanmasını sağlamış ve çocukların çevreyle duygusal bağ kurdukları görülmüştür. Bu çevreyi doğal çevre gibi benimseyip iç güdüsel olarak daha önce yapmadıkları halde doğal çevrede oynadıkları oyunları bu ortamda oynamışlardır.

Sınıf öğretmenleri uygulanan yöntemin çocuklar üzerinde görülen olumlu etkileri nedeniyle yöntemi kalıcı hale getirerek mevsimsel geçişleri sergilemek istediklerini belirtmişlerdir.

6.2 Öneriler

Araştırma neticesinde elde edilen bulguların analizinden, bu alanda çalışan ve çalışacak olan uzmanların yapacağı çalışmalara ve özellikle okul öncesi eğitim alanındaki uygulamacılara yardımcı olacağı düşünülen öneriler şunlardır:

1. Okul öncesi dönemde çocuklara çevre eğitimi verilirken çevreye zarar vermeden özenle davranılması, çevrenin öneminin bilinmesi için öncelikle sınıf ortamında mini çevresel ortamların oluşturulması sağlanmalıdır.
2. Sanat etkinlikleri ile verilen çevre eğitiminde oluşturulan eko- sanat odaklı çevrede çocukların doğal çevreyle ilgili bilgileri sınıf ortamında oluşturulan çevreyle öğrenmeleri sağlanmalıdır. Dolayısıyla eko-sanat odaklı sanat etkinliklerinin uygulanması ile çocuklar güdülenmeli ve aslında doğuştan var olan bağlarının kopmaması, farkındalıklarının arttırılması sağlanmalıdır.
3. Sanat etkinlikleri ile verilen çevre eğitiminde oluşturulan çevrede çocuklar sürekli olarak görsel uyaranlara maruz kalmakta ve sanat etkinlikleri birbirleriyle bağlantılı olduğu için çevreyle ilgili konularda sürekli zihinsel olarak (ilişki kurma, olay sıralama, eşleştirme, karşılaştırma, neden-sonuç vb) olumlu yönde desteklenmektedir. Bu amaç için anaokulu öğretmenlerinin yeterli eğitime ve donanıma sahip olacak şekilde yetiştirilmeleri ve hizmetiçi seminerlerle bu konular üzerine eğitim almaları sağlanmalıdır.

4. Anaokulları ve anasınıflarında sanat ile çevre eğitime dikkat çekmek için özel köşeler oluşturulmalı ve yöneticilerin bu konular üzerine daha profesyonel davranışlar sergilemeleri için eğitilmelerine önem verilmelidir.

5. PTÖ yöntemiyle çevre eğitimi kapsamında sanat etkinliklerinin uygulanması çocukların evde yaptıkları ürünler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaya istekli olmalarına, çevre hakkında olumlu yönde kalıcı öğrenmeler sağlayabilmelerine ve çevre bilinci kazanmalarına etki edebilmektedir. Dolayısıyla aile katılımıyla da velilerinde çevre bilinci kazanmaları ve verilen çevre eğitimi konularında bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.

6. MEB okul öncesi eğitim programında çevre eğitime yönelik kazanımların yer aldığı beceri alanı olmalıdır. Dolayısıyla öğretmenlere de çevre konusunda uygulamaya dönük eğitimlerin verilmesi ve okul öncesi eğitim müfredatında sanat ve çevre odaklı olarak çocukların oluşturabilecekleri çevre merkezlerinin yer alması sağlanmalıdır.

7. Okul öncesi eğitimde sanat etkinliklerini günlük sergilenip daha sonra da dosyalanmasından ziyade öğreticiliğinin kalıcı olması için sınıfta hedeflenen kazanımlar doğrultusunda farklı eğitimler için sürekli sınıfta sergilenebilecek projelerin üretilmesi için gerekli çalışmaların ve eğitimlerin başlaması çevre eğitimi açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahi, B. (2015). *Okul öncesi eğitim programına kaynaştırılan çevre eğitimi programının çocukların 'Çevre' kavramı hakkındaki zihinsel model gelişimine etkisi*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ahi, B., & Alisinanoğlu, F. (2016). Okul öncesi eğitim programına kaynaştırılan çevre eğitimi programının çocukların" çevre" kavramı hakkındaki zihinsel model gelişimine etkisi 1. *Kafkas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 305-329.
- Akçay, İ. (2006). Farklı ülkelerde okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre eğitimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aral, N. (1999).Sanat eğitimi-yaratıcılık etkileşimi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 11-17.
- Artun, H. & Bakırcı, H. (2012). Ülkelerin çevre eğitimine etki eden faktörlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 365-384.
- Artut, K. (2013). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Atasoy, E. & Ertürk, H. (2008).İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir alan araştırması, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105-122.
- Aydın, İ. & Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve sanat ekseninde farklı yaklaşımlar, *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4, 53-65.
- Ayvaz, Z. (1998). *Çevre eğitime giriş*(3. Baskı). Çevre Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Ayvaz, Z., Öztürk, M., Balcı, A., Uzunoğlu, S., Noyan, Ö. F., Pazarlıoğlu, M. V., Baldemir, E., Başlar, S., Doğan, Y., Gökalp, M. F., Semenderoğlu, A. & Bakaç, M. (1999). *Okul öncesi çevre eğitimi* (6. Baskı). Çevre Eğitimi Merkezi Yayınları.

- Ballantyne, R.R., & Packer, J.M. (1996). Teaching and learning in environmental education: Developing environmental conceptions. *The Journal of Environmental Education*, 27(2), 25-32.
- Barraza, L. (1999). Children's drawings about the environment. *Environmental Education Research*, 5(1), 49-66.
- Başal, H.A. (2005). Okul öncesi eğitiminde uygulamalı çevre eğitimi. İçinde M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (ss. 366–378). Morpa Yayınları.
- Bayazıt Hayta, A. (2006). Çevre kirliliğinin önlenmesinde ailenin yeri ve önemi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 359- 376.
- Belfiore, E., & Bennett, O. (2007). Rethinking the social impacts of the arts. *International Journal of cultural policy*, 13(2), 135-151.
- Belz, P. (2011). Using art to teach children about themselves and the world. *Exchange: The Early Childhood Leaders' Magazine Since 1978*, (199), 34-36.
- Bianco, A. (2000). Ecological art and ethics. *Ecological Art*, <https://www.ecologicalart.org/ec.html>, 18.06.2021
- Bixler, R., Carlisle, D.L., Hammitt, W.E., & Floyd, M.F. (1994). Observed fears and discomforts among urban students on field trips to wildland areas. *The Journal of Environmental Education*, 26, 24-33.
- Boulding, K.E., & Senesh, L. (1983). *The optimum utilization of knowledge: Making knowledge serve human betterment*. Westview Press.
- Buhan, B. (2006). *Okul öncesinde görev yapan öğretmenlerin çevre bilinci ve bu okullardaki çevre eğitiminin araştırılması*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Buyurgan, S.U. (2007).*Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimleri için veri analizi el kitabı*. Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Yayıncılık.
- Callenbach, E. (2012). *Ekoloji*. Sinek Sekiz Yayıncılık.
- Carter, B., & Ford, K. (2014). How arts-based approaches can put the fun into child-focused research. *Nursing Children and Young People*, 26(3).
- Cohn, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences. *Lawrence Earlham Associates, Hillsdale, NJ*.
- Çepel, N., & Ergün, C. (2012).*Temel çevre sorunları*. <http://dogadostlari.free.fr/kuresel/Temel%20%C3%87evre%20Sorunlari.pdf>
- Çimen, O., & Yılmaz, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin geri dönüşümle ilgili bilgileri ve geri dönüşüm davranışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 63-74.
- Dağlı, H. (2014).*Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan fen eğitiminin içeriği konusunda öğretmen görüşlerinin incelenmesi*.Yüksek lisans tezi. Gazi ÜniversitesiEğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirkaya, H. (2006). Çevre eğitiminin Türkiye'deki coğrafya programları içerisindeki yeri ve çevre eğitimine yönelik yeni yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1). 207-222.
- Dighe, J., Calomiris, Z.,& Zutphen, C.V. (1998). Nurturing the language of art in children. *Young Children*, 53(1), 4-9.

- Eisner, E. (2002). *The arts and the creation of mind*, Yale University Press.
- Elder, J.L. (2003). *A field guide to environmental literacy: Making strategic investments in environmental education*. Rock Spring: Environmental Education Coalition.
- Epstein, A. S. (2001). Thinking about Art: Encouraging Art Appreciation in Early Childhood Settings. *Young Children*, 56(3), 38-43.
- Erkoca Akköse, E. (2008). *Okul öncesi eğitimi fen etkinliklerinde doğa olaylarının neden sonuç ilişkilerini belirlemede yaratıcı dramanın etkililiği*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır. *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65, 83-94.
- Erten, S., (2006). Nasıl bir çevre eğitimi? ve çevre dostu davranışlar kazandırmaya yönelik örnek uygulamalar. *VII. Ulusal Fen ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erzen, J. N. (1990). Çağdaş Avrupa’da sanat eğitimi. Ortaöğretim kurumlarında resim-iş öğretimi ve sorunları. *Türk Eğitim Derneği VIII. Öğretim Toplantısı*.
- Evren, I. (2008). *Sosyoekonomik durumun çevre bilincine etkisi*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Farmer, J, Doug, K, & Gregory M. Benton. (2007). An elementary school environmental education field trip: Long-term effects on ecological and environmental knowledge and attitude development. *Journal of Environmental Education*, 38(3), 33-42.
- Gazete, R. (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. *Resmi Gazete*, 17863.
- Gelişli, Y., & Yazıcı, E. (2012). Türkiye’de uygulanan okul öncesi eğitim programlarının tarihsel süreç içerisinde değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 85-93.

- Genç, H. & Arslan, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının çoklu zekâ alanları ile çevreye karşı tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 719-730.
- Gezgin, D. (2019). *Fen etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarında çevre bilinci kazandırılmasına etkisi*. Yüksek lisans tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Goldman, L. (2000). Why do Project Based Learning? < <http://iordan.palo-alto.ca.us/students/connections/pbl/oblreasons.html> > (2001, *Aibu Eğitim Fakültesi Dergisi*).
- Göka, E. (1993). *99 soruda çocuk ve çevre*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Graham, M.A. (2007). Art, ecology and art education: Locating art education in a critical place-based pedagogy. *Studies in Art Education: A Journal of Issues and Research*, 48(4), 375-391.
- Gülay, H. & Ekici, G. (2010). MEB okul öncesi eğitim programının çevre eğitimi açısından analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 74-84.
- Gültekin, M. (2007). Proje tabanlı öğrenmenin beşinci sınıf fen bilgisi dersinde öğrenme ürünlerine etkisi. *İlköğretim Online*, 6(1), 93-112.
- Güngördü, E. (2002). Türkiye’de nüfus hareketleri ve şehirleşme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10, 409-414.
- Gürkan, T. (2012). Okul öncesi eğitim programı. İçinde R. Zembat(Ed.). *Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri*, Anı Yayıncılık.
- Halmatov, M., Sarıçam, H. & Halmatov, S. (2012). Okul öncesi eğitimdeki 6 yaş çocukların çizdikleri çevre resimlerinin ve çevre kavramını algılayışlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2(1), 30-44.

- Hedefalk, M., Almqvist, J. & Östman, H. (2014). Education for sustainable development in early childhood education: a review of the research literature, *Environmental Education Research*, 2014, 1-16.
- Helm, J. H. & Katz, L.G. (2001). *Young Investigators. The Project Approach in the Early Years*. New York-London: Teachers College Press.
- Hollis, C.L. (1997). On developing an art and ecology curriculum. *Art Education*, 50(6), 21-24.
- Holmes, S.A. (2002). Creative by nature: Integrating the arts into environmental science education. *Green Teacher*, 16(69), 23-28.
- Inwood, H. (2007a). Artistic approaches to ecological literacy: Developing eco-art education in elementary classrooms. *Marilyn Zurmuehlen Working Papers in Art Education*, 2007(1), 1-15.
- Inwood, H. (2007b). Artistic approaches to ecological literacy: Developing eco-art education in elementary classrooms. *Marilyn Zurmuehlen Working Papers in Art Education*, 2007(6).
- Inwood, H. (2008). At the crossroads: Situating place-based art education. *Canadian journal of environmental education*, 13(1), 29-41.
- Inwood, H. (2010). Shades of green: Growing environmentalism through art education. *Art Education*, 63(6), 33-38.
- Karayağmurlar, B. (1991). Yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi açısından genel eğitim içinde sanat eğitiminin yeri. *Dokuz Eylül Üniversitesi 1. Eğitim Kongresi Bildiriler Kitabı*, İzmir.ss.368-387.
- Katz, L. G. (1994). The Project Approach. ERIC Digest.

- Kavruk, S. B.(2002). Türkiye’de Çevre Duyarlılığının Artırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü ve Önemi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kelly, J.L. (2013). *Visual arts education research: Discovering a sense of place through photographic exploration*. Illinois State University Master Of Science School Of Art.
- Kılıç, S. (2013). Yüksek öğretimde çevre eğitiminin çevre bilinci oluşumuna etkisi: Niğde Üniversitesi İİBF Kamu yönetimi örneği, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1): 63-80.
- Kırıñoğlu, O.T. (1991). *Sanatta eğitim. görmek, anlamak, yaratmak*. Demircioğlu Matbaacılık.
- Kırıñoğlu, O.T. (2002). *Sanatta eğitim, görmek öğrenmek yaratmak*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kışlalıoğlu, M., & Berkes, F. (1989). Ekoloji ve Çevre Bilimleri. *Baskı, Remzi Kitabevi*.
- Kirazcı, A. (2018). Ekolojik Sanat: Yeni bir paradigma mı, evrensel bir zorunluluk mu?, 3. *Uluslararası Akdeniz'de Güzel Sanatlar Sempozyumu*, Antalya.
- Knutson, K., Crowley, K., Russell, J. L., & Steiner, M. A. (2011). Approaching art education as an ecology: Exploring the role of museums. *Studies In Art Education*, 52(4), 310-322.
- Korkmaz, H. & Kaptan, F. (2001). Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenme yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20,193- 200.
- Korkmaz, H. & Kaptan, F. (2002). Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenme yaklaşımının ilköğretim öğrencilerinin akademik başarı, akademik benlik kavramı ve çalışma sürelerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 91-97.

- Köse, E. Ö. (2010). Lise öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarına etki eden faktörler. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(3), 198-231.
- Littledyke, M. (2008). Science education for environmental awareness: approaches to integrating cognitive and affective domains. *Environmental Education Research*, 14(1), 1-17.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013a). *Okul öncesi eğitim programı*. <https://tegm.meb.gov.tr>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013b). *İlkokul ve ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programı (1-8. Sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Çocuk gelişimi ve eğitimi, sanat etkinlikleri*. <http://megep.meb.gov.tr>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Okul öncesi eğitim programı ve okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*. Karaca Eğitim Yayınları.
- Moursund, D. G. (1999). *Project-based learning using information technology*. Eugene, OR: International society for technology in education.
- Oke, A. (2015). Workplace waste recycling behaviour: A meta-analytical review. *Sustainability*, 7(6), 7175-7194.
- Oluk, S. (2008). Okul öncesi dönemde çevre eğitimi. *Ekoloji Magazin Dergisi*. 17.
- Onur, A., Çağlar, A., & Salman, M. (2016). 5 yaş okulöncesi çocuklarda atık kâğıtların değerlendirilmesi ve çevre bilincinin kazandırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2457-2468.
- Orr, D.W. (1992). *Ecological literacy: Education and the transition to a postmodern world*. Albany, NY: Suny Press.

- Önder, A., & Özkan, B. (2013). *Sürdürülebilir çocuk gelişimi: Okul öncesinde etkinliklerle çevre eğitimi*. Anı Yayıncılık
- Önen, F., Mertoğlu, H., Saka, M. & Gürdal, A. (2010). Hizmet içi eğitimin öğretmenlerin proje ve proje tabanlı öğrenmeye ilişkin bilgilerine ve proje yapma yeterliklerine etkisi: öpyep örneği. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 137-158.
- Özalp, H. K. (2009). *Okul öncesi dönem (5-6 yaş grubu) sanat etkinliklerinde çok alanlı sanat eğitimi yönteminin uygulanması üzerine bir durum çalışması*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, A. (2003). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin çevre bilgi ve bilinçlerinin araştırılması*. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özdemir, O. (2010). Doğa deneyimine dayalı çevre eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin çevrelerine yönelik algı ve davranışlarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 125-138.
- Özden, M., Aydın, M., Erdem, A., & Ekmekçi, S. (2009). Öğretmenlerin proje temelli fen öğretimi konusunda görüşlerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 092-102.
- Özkan, B. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (62), 80-87.
- Özkan, B., & Girgin, F. (2014). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görsel Sanat Etkinliği Uygulamalarını Değerlendirmesi. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4(4), 79-85.
- Özkan, B., & Tuğluk, M. N. , (2020). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Analizi. *Turkish Studies-Educational Sciences* , vol.153, 1991-1996.

- Özsoy, S. & Ahi, B. (2014) İlkokul öğrencilerinin geleceğe yönelik çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığı ile belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1557-1582.
- Öztaş, R., & Bartan, M. (2019). Okul öncesi eğitimde artık materyaller ile yapılan sanat etkinliklerinin çocukların geri dönüşüm farkındalık düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 64-87.
- Potter, G. (2010). Environmental education for the 21st century: Where do we go now? *The Journal of Environmental Education*, 41(1), 22–33.
- Poyraz, H. H, Dere.(2001). Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri. *Ankara: Anı Yayıncılık*.
- Ray, B.J. (2012). Environmental education + art: Concepts and connections in the art classroom. Yüksek lisans tezi, University of Florida.
- Read, H. (1981). Sanat ve Toplum,(S. Mülâyim, çev.). Ankara: *Umran Yayınları*.
- Roszak, T. E., Gomes, M. E., & Kanner, A. D. (1995). *Ecopsychology: Restoring the earth, healing the mind*. Sierra Club Books.
- Schleppegrell, M.J. (1997). Agency in environmental education. *Linguistics and Education*, (9), 49-67.
- Seyidoğlu, H. (2003). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. Güzem Can Yayınları.
- Sezer, H. (2001). *İlköğretimde resim-iş eğitimi*. MEB Projeler Koordinasyon Dairesi Başkanlığı,
- Snaddon, J. L., Turner, E. C., & Foster, W. A. (2008). Children's perceptions of rainforest biodiversity: Which animals have the lion's share of environmental awareness? *PLoS ONE*. 3(7).

- Sobel, D. (1995). Beyond ecophobia: Reclaiming the heart in nature education. *Clearing*, 91, 16-20.
- Sobel, D. (2014). *Ekofobiyi aşmak: Doğa eğitiminde kalbin yeri* (İ. Urkun Kelso, Cev.). Yeni İnsan Yayınevi.
- Solomon, G. (2003). Project based learning: A primer. *Technology and Learning*, (23),6.
- Song, Y.I.K. (2008). Exploring connections between environmental education and ecological public art. *Childhood Education*, 85(1), 13-19.
- Steg, L., & Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: An integrative review and research agenda. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 309-317.
- Stern, P. (2000). New environmental theories: toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of social issues*, 56(3), 407-424.
- Sungurtekin, Ş. (2001). “Uygulamalı çevre eğitimi projesi” kapsamında ana ve ilköğretim okullarında “müzik yoluyla çevre eğitimi”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 167-178.
- Şahin, B. (2008). “Büyük bir ev istiyorum” – “Evimde havuz olmasını istiyorum”: Okul öncesi 6 yaş grubu çocuklarının çevre kavramını algılayışları. Yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, F. (2000). *Okul öncesinde fen bilgisi öğretimi ve aktivite örnekleri*. Yapa.
- Şahin, N.F., Cerrah, L., Saka, A.,&Şahin, B. (2004), Yüksek öğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 113-128.
- Şallı, D. (2011). *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile 48-60 aylık çocuklara geri dönüşüm kavramının kazandırılması*.Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- T. C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (1983). Çevre Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.pdf>Erişim Tarihi: 19.03.2021
- Tal, T. (2005). Implementing multiple assessment modes in an interdisciplinary environmental education course. *Environmental Education Research*, 11(5), 575-601.
- Tanrıverdi, Ö. (2012). *Yaratıcı drama yöntemi ile verilen eğitimin okul öncesi öğrencilerinin çevre farkındalığına etkisi*. Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tarr, K. (2008). Enhancing environmental awareness through the arts. *Australian Journal Of Early Childhood*, 33(3), 19-26.
- Taşkın, Ö., & Şahin, B. (2008). “Çevre” kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Temel, Z., Kandır, A., Erdemir, N., & Koçer, H. (2004). Okul öncesi eğitimde proje yaklaşımı ve program örnekleri.
- Thomas, J. (2000). A review of research on project-based learning. Report prepared for The Autodesk Foundation 2000. <http://www.autodesk.com/foundation>.
- Tolstoy, L. (1995). What is Art? trans. Richard Pevear and Larissa Volokhonsky. *New York: Penguin Books*, 34, 13.
- Türk Dil Kurumu. (2021). [Çevrim-içi: <http://www.tdk.org.tr>], Erişim Tarihi: 19 Mart 2021.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (1983). 2871 sayılı Çevre Kanunu, Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (1983). 2872 sayılı Çevre Kanunu, Ankara.
- Türkoğuz, S., & Yayla, Z. (2010). Görsel sanat etkinliklerine dayalı fen öğretiminin öğrencilerin başarılarına ve tutumlarına etkileri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 99-111.

- Uluçınar Sağır, S., Aslan, O. & Cansaran, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(2), 496-511.
- UNESCO. (1978). Intergovernmental conference on environmental education, Tbilisi (USSR), 14-26 October 1977. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (1996). Learning for a sustainable environment: An agenda for teacher education in Asia and the Pacific. Bangkok: UNESCO.
- Uzun, N. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin çevreye yönelik bilgi ve tutumları üzerine bir çalışma*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Wells, N.M., & Lekies, K.S. (2006). Nature and the life course: Pathways from childhood nature experiences to adult environmentalism. *Children, Youth and Environments*, 16(1), 1-24.
- Wilson, R.A. (1993). *Fostering a sense of wonder during the early childhood years*. Greyden Press.
- Wilson, R.A. (1996). Environmental education programs for pre-school children. *Journal of Environmental Education*, 27(4), 28-34.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş. ve Yılmaz, M. (2000). Çevre Bilimi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş. ve Yılmaz, M. (2008). Çevre Bilimi ve Eğitimi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yılmaz, S., Bolat, E. Y., & Gölcük, İ. (2020). Erken çocukluk döneminde uygulanan çevre eğitim programının çocukların çevreye karşı tutumları üzerindeki etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 557-578.
- Yolcu, E. (2009). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri. Ankara: Nobel

Yücel, A.S., & Morgil, İ. (1998). Yüksek öğretimde çevre olgusunun araştırılması.
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,14, 84-91.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onayı

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ		
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİK KURUL KARARI		
Toplantı Sayısı	Karar Sayısı	Karar Tarihi
4	38	25.12.2020
<p>Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Atıla ÇAĞLAR'ın Yüksek Lisans Öğrencisi EHF İÇEN KÜKÜRT'ün yapmayı planladığı "Okul Öncesi Dönemde Etkili Çevre Eğitimi İçin Görsel Sanat Etkinliklerinin Kullanımı" isimli Yüksek Lisans Tez Çalışması Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunca onaylanması uygun bulunmuştur.</p> <p>Bu bilgiler ışığında; Aydınlatılmış Onam Formunun gönüllülere imzalatılarak gerekli ilgilendirmelerin yapılması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oyuyla karar verilmiştir.</p>		
<p>Prof. Dr. Muharrem ÇETİN Başkan</p>		
<p>Prof. Dr. Yavuz DEMİREL Üye</p>		
<p>Prof. Dr. Kutay OKTAY</p>		
<p>Prof. Dr. Tolga ULUSQY Üye</p>		
<p>Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI Üye</p>		
<p>Prof. Dr. Eyüp AKMAN Üye</p>		
<p>Doç. Dr. İbrahim YENEN Üye</p>		

Ek 3. Çevre Bilinci Testi İzni

derya gezgin

Alıcı: ben

29 Nis 2020 Çar 12:44 ☆ ↶ ⋮

Merhaba Elif Hanım,

Öncelikle çalışmanızda çevre konusunu tercih etmeniz ve sizinle birlikte okul öncesi dönemde çevre konularına ilişkin eğilimin artması beni ziyadesi ile mutlu etti. Yaşadığımız dünyada çevreye hassas eğitimciler ve geleceğimiz için çevre bilincine sahip olarak yetiştirilmiş çocukların varlığına çok ihtiyacımız var.

Çevre Bilinci Testini çalışmanızda kaynak belirtmek suretiyle kullanabilirsiniz. Hangi sorunun hangi kazanıma ait olduğunu belirten şekilde testi ekte gönderiyorum.

Ben uygulamamda testi her soruyu bir sayfa da olacak şekilde hazırladım ve resimleri olabildiğince büyük tutmaya çalıştım. Sayfa boyutları 25-35 cm idi. Çalışma yapacağımız yaş grubuna göre boyutlarını kendiniz belirleyebilirsiniz.

Kazanım ve göstergeler konusunda; 2006 programında amaç ve kazanımlar vardı bildiğin üzere, 2013 programında ise kazanım ve göstergeler. Yani 2006 programından belirlediğimiz amaçlar 2013 programında kazanım olarak, kazanımlar ise 2013 programında gösterge olarak karşımıza çıktı ve bu konuda çok tereddüt etsek da en son aldığımız uzman görüşü doğrultusunda kazanımlarımızı oluşturduk ve 2006 programından belirlediğimiz -ebileme şeklinde biten cümleler yerine kazanımlarımızı - bilir/-eder şeklinde tamamladık. Hem testi hem de etkinlikleri bu kazanımlara göre oluşturduk.

Çalışmanızda başarılar dilerim. Hoşça ve sağlıklı kalın...

Bütün insanlar aynı dille gülmüser...

Derya GEZGİN

Ek 4. Çevre Bilinci Testi

1. Kazanım: Canlıların yaşama hakkı olduğunu bilir/ saygı gösterir

1. Aşağıdaki çocukların davranışlarından hangisi doğrudur?

Bahçedeki çiçekleri toplamak

Çiçekleri sulamak

Çiçeklerin üzerinde oynamak

2. Aşağıdakilerden hangisi aslanın doğal yaşam alanıdır?

Hayvanat bahçesi

Sirk

Orman

2. Kazanım: Canlıların bakımını üstlenir/ canlıları korur

3. Bitkilerin aşağıdakilerden hangisine ihtiyacı yoktur?

Toprak

Taş

Güneş

4. Bir tavşana aşağıdakilerden hangisini yapmak yanlış olur?

Karnını doyurmak

Yatak yapmak

Tasma ile gezdirmek

5. Aşağıdaki hayvanlardan hangisi evde beslenmez?

Balık

Papağan

Sincap

3. Kazanım: Bitkilerin ve hayvanların çevreye, doğaya ve insanlara yararlarını bilir

6. Aşağıdakilerden hangisi yanlış bir davranıştır?

Ağaç altında piknik yapmak

Ağaçlara tabela asmak

Ağaçlara yuva yapmak

7. Aşağıdaki hayvanlardan hangisi ile beslenebiliriz?

Karga

Tavuk

Kedi

4. Kazanım: Mevsimleri tanır/ özelliklerini bilir

8. Aşağıdakilerden hangisi sonbahar mevsiminde gerçekleşmez?

Yapraklar dökülür

Yağmur yağar

Ağaçlar yeşerir

5. Kazanım: İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutar, geri dönüşümü bilir

9. Aşağıdakilerden hangisi geri dönüşüm işaretidir?

İkili yuvarlak oklar

3'lü üçgen yeşil oklar

Aşağı yukarı oklar

10. Aşağıdakilerden hangisi evimizdeki çöpe kesinlikle atılmaz?

Kağıt

Pil

Portakal kabuğu

6. Kazanım: Çevreyi güzelleştirir/ çevredeki güzellikleri korur

11. Hangi davranış yanlıştır?

Çiçek toplamak

Çimleri biçmek

Çiçekleri sulamak

12. Çevremizi korumak için hangisini yapmalıyız?

Çiçeklerde oynamak

Karınca yuvası ile oynamak

Ağaç dikmek

13. Hangisi bahçemizi güzelleştirmez?

Çiçek dikmek

Ağaçlara resim çizmek

Ağaç dikmek

7. Kazanım: Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini/ korumak için yapılması gerekenleri bilir

14. Bitkileri koruma nedenimiz aşağıdakilerden hangisidir?

Taç yapabilmek için

Salıncak kurabilmek için

Temiz hava verdikleri için

15. Çevremizdeki güzellikleri korumak için hangisini yapmalıyız?

Yaprakları toplamalıyız

Ateş yakmalıyız

Çöpleri denize atmalıyız

16. Ağaçlara zarar veren bir çocuk gördüğünde ne yaparsın?

Küserim

Uyarırım

Ağlarım

8. Kazanım: Çevredeki güzellikleri korumada sorumluluk alır

17. Aşağıdaki davranışlardan hangisi doğrudur?

Ağaçlara zarar verenleri uyarmak

Çiçek toplamak

Ağaçlara resim yapmak

9. Kazanım: Çevresindeki sorunları/ rahatsız edici durumları fark eder

18. Aşağıdaki ortamlardan hangisi yaşamak için uygundur?

1. Resim

2. Resim

3. Resim

10. Kazanım: Çevresel sorunların sonuçlarını bilir

19. Sence hava kirliliği artarsa ne olur?

Sıcak olur

Hasta oluruz

Gece olur

20. Ormanlar yanarsa ne olur?

Yerine ağaç çıkar

Kirli hava artar

Kağıt yapılır

11. Kazanım: Çevresel sorunlarla ilgili kendi yapabileceklerine örnek verir, yaşamın iyileştirilmesinde ve korunmasında sorumluluk alır

21. Pınar parkta salıncakta sallanırken birkaç çocuğun çiçeklerin üzerinde uçurtma uçurduklarını görür. Sence Pınar ne yapmalıdır?

Sallanmaya devam etmeli

Onlarla oynamalı

Onları uyarmalı

22. Ağaçların yandığını görsen önce ne yaparsın?

Su dökerim

110 ararım

Tüple söndürürüm

12. Kazanım: Yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli kaynakları verimli kullanır

23. Hangi çocuğun yaptığı davranış doğrudur?

Gündüz ışık yakmak

Açık musluğu kapatmak

Çok kağıt kullanmak

24. Aşağıdakilerden hangi davranış doğrudur?

Banyoda uzun süre kalmak

Çok tuvalet kağıdı kullanmak

Bulaşık makinesi kullanmak”

Ek 5. Etkinlik Planları

1. ETKİNLİK (TOPRAK BİZİM EVİMİZ)	
<p>Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay</p>	
<p>Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevredeki güzelliklere değer verebilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek Yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli kaynakları verimli kullanabilmek</p>	
<p>Materyaller Renkli kartonlar, mavi kumaş, renkli gramofon kâğıdı, boya kalemleri, kraft kağıdı Sözcükler Toprak, Tohum, Bitki, Sebze, Meyve Kavramlar Altında- Üstünde Canlı – Cansız Önce- Şimdi- Sonra</p>	
<p>Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklarla sınıfımızda bir değişiklik var mı? Diye sorup önceden sınıfa yerleştirilen mavi kumaş ve üzerindeki kahve renkli gramofon kâğıdının üzerine dikkatleri çeker ve çocuklara bunun ne olabileceği hakkında tahminde bulunmalarına fırsat verir. Daha sonra ayağımızı bastığımız, evlerimizi inşa ettiğimiz, bitkileri ektiğimiz yere ne denir? Diye sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara toprağın canlı yaşama için öneminden, ayrıştırma özelliği ve birçok faydasından bahsedilir. Çocuklara toprak olmasaydı ne olurdu? Diye sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda araştırmacı toprağı kullanırken dikkat etmezsek ve toprağı kirletirsek maalesef tükenebileceğini yani sınırsız bir kaynak olmadığını bilmemiz gerektiğini anlatır. Daha sonra araştırmacı çocuklara “toprakta yetişen sebzeler ve meyveler nelerdir?” diye sorar ve alınan cevaplardan sonra “ Haydi çocuklar havuç yapalım” der ve önceden hazırlamış olduğu (renkli kartonlar, mavi kumaş, renkli gramofon kâğıdı, boya kalemleri, kraft kağıdı) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların havuç yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra çocuklara havuçları nerede yetişirdi? diye sorulur alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara” o zaman havuçları duvara yerleştirilen mavi kumaşın altındaki toprağı yerleştirilim” denir. Daha sonra havuçların altına isteğe bağlı olarak kök çizimi yada evalar dan kök kesip yapıştırılmalarına rehberlik edilir.</p>	
<p>Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toprakta yetişen sebze meyvelerin neler olduğu ? • Toprağın kirleten cisimlerin neler olduğu? • Toprağı atılan maddelerin toprağın ayrıştırmasını nasıl etkiler? • Hangi mevsimde olduğumuz ve havuç’un hangi mevsimde yetiştiği? 	
<p>Aile Katılımı Velilerden çocuklarla birlikte mevsim salatası yapmaları istenir.</p>	
<p>Uyarlama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarlama yapılmamıştır.</p>	

2. ETKİNLİK (AĞACIN DOĞUŞU)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Canlıların yaşam hakkına özen gösterebilmek Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevredeki güzelliklere değer verebilmek Çevredeki güzellikleri korumada sorumluluk alabilmek
Materyaller Kraft kâğıdı, atık kâğıt rulosu, renkli kartonlar Sözcükler Kök, gövde, fayda, ihtiyaç, erozyon Kavramlar Altında- Üstünde Canlı- Cansız Önce- Şimdi- Sonra
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra ağaçlar olmasaydı ne olurdu? Doğa ile insanlar için önemi nedir? Ağaçların oluşumu nasıldır? Diye sorular sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda ağaçların bölümleri, ağaçların faydaları ve erozyon hakkında sohbet edilir. Araştırmacı çocuklara “ Bizde sınıfımızda kendi ağacımızı yapalım” dedikten sonra önceden hazırlamış olduğu (kraft kâğıdı, atık kâğıt rulosu, renkli kartonlar) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların ruloları birleştirip kraft kâğıdıyla kaplamalarına ve sarı kartondan güneş ve ışıkları yapabilmelerine rehberlik edilir. Daha sonra önceden sınıfın duvarına yerleştirilen mavi kumaşın bulunduğu alana ağaç ve güneş yerleştirilmesine rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Ağacın kısımları nelerdir? • Ağaçların büyümesi için nelere ihtiyaç var? • Ağaçlar canlı mıdır? • Ağaçlar neden önemlidir? • Ağaçlar olmazsa ne olur? • Erozyonun sebepleri nelerdir? • Erozyon nasıl önlenir?
Aile Katılımı Velilerden çocuklarla ağaç türleri hakkında sohbet etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

3. ETKİNLİK (AĞAÇ BENİM EVİM)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Canlıların yaşam hakkına özen gösterebilmek Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevresel sorunlarla ilgili kendi yapabileceklerine örnek verebilmek Yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli kaynakları verimli kullanabilmek
Materyaller Renkli kartonlar, tuvalet kâğıdı rulosu, boya kalemleri Sözcükler Ev, Fayda, Sincap, Panda, Maymun, Temiz hava Kavramlar Altında- Üstünde Canlı- Cansız Temiz- Kirli
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Ağaçların faydaları nelerdir? Hava temiz olur mu? Temiz hava nedir? Diye sorular sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda çocuklarla birlikte sohbet edilir. Daha sonra araştırmacı çocuklara “ Bizimde ağacımız sincap’a ev olsun.” dedikten sonra önceden hazırlanmış olduğu (renkli kartonlar, tuvalet kâğıdı rulosu, boya kalemleri) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların ruloları turuncu kartonla kaplayıp, kestikleri sincap kalıplarını yapıştırılmalarına ve ağaca yerleştirmelerine rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Ağaçlar neden önemlidir? • Ağaçlar olmazsa ne olur? • Hava kirliliğinin nedenleri nelerdir? • Hava kirliliğini nasıl önleriz? • Sincapların faydaları nelerdir?
Aile Katılımı Velilerden çocukların temiz hava için neler yapabilecekleri ile ilgili resim çizmelerine rehberlik etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

4. ETKİNLİK (HOŞGELDİNİZ EVİME)
<p>Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay</p>
<p>Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Canlıların yaşam hakkına özen gösterebilmek Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek</p>
<p>Materyaller Renkli kartonlar, dil çubuğu, karton kutu, renkli gramofon kâğıtları Sözcükler Köstebek, fare Kavramlar Altında- Üstünde Canlı- Cansız Aynı- Farklı- Benzer Fayda- Zarar</p>
<p>Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklarla toprağın altında neler var? diye sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara toprağın altında yaşayan canlılardan bahsedilir ve çocuklara köstebeğin özellikleri anlatılır. Öğretmen çocuklara “köstebek yapalım” deyip önceden hazırlanmış olduğu (renkli kartonlar, dil çubuğu, karton kutu, renkli gramofon kâğıtları) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların köstebek yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra önceden ağacın köklerine yerleştirilmiş olduğu oyulmuş karton ve gramofon kâğıdından toprak şeklinde oluşturulan tümsek üzerine dikkatleri çeker ve çocuklara bunun ne olabileceği hakkında tahminde bulunmalarına fırsat verir. Alınan cevaplar sonra “köstebeklerimizi ağacımızın bulunduğu toprakların altına yerleştirelim” diye çocukları yönlendirir. Çocukların köstebek kuklalarını yerleştirmelerine rehberlik edilir. Etkinlik bittikten sonra çocuklarla köstebeklerin toprak için faydaları hakkında sohbet edilir.</p>
<p>Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toprağın altında yaşayan canlılar nelerdir? • Toprağın altında yaşayan canlıların toprağa ne gibi faydaları vardır? • Toprağın altındaki canlılar nasıl nefes alırlar? • Köstebeğin özellikleri nelerdir?
<p>Aile Katılımı Velilerden toprağın altında yaşayan canlılar (fare, yılan, solucan vb.) hakkında evde çocuklarla sohbet edip toprak altında yaşayan canlılardan birini yapmaları istenir.</p>
<p>Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.</p>

5. ETKİNLİK (SUYUN YOLCULUĞU)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek Çevresel sorunlarla ilgili kendi yapabileceklerine örnek verebilmek
Materyaller Renkli kartonlar, şeffaf poşet Sözcükler Temiz- Kirli Su, Buharlaşıma, Yoğunlaşma, Yağış, Sızma, Yeraltı suyu Kavramlar Kirli- Temiz Altında- Üstünde
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklarla temiz ve kirli suyun arasındaki farkın ne olduğu? Suyu kirleten sebeplerin neler olduğu? Suyun kirlenmesini nasıl önleyebileceğimizle ilgili sorular sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda daha önceden ağacın köklerine yerleştirmiş olduğu oyulmuş karton ve içinde bulunan mavi renkli su akıntısının üzerine dikkatleri çeker ve çocuklara bunun ne olabileceği hakkında tahminde bulunmalarına fırsat verir. Alınan cevaplar doğrultusunda çocuklarla suyun döngüsü, suyunda sınırlı kaynaklardan olduğu hakkında sohbet edilir. Daha sonra öğretmen çocuklara “Bizde yağmur yüklü bulutlar yapalım” deyip önceden hazırlamış olduğu (renkli kartonlar, şeffaf poşet) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların yağmur damlaları yapmalarına rehberlik edilir. Öğretmen yapılan yağmur damlalarına şeffaf poşetlere koymalarına rehberlik eder. Etkinlik bittikten sonra yapılan bulutlar ağacın bulunduğu yere yerleştirilir ve poşetten su damlaları çıkar ve suyun döngüsü uygulamalı olarak gösterilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Kar ve yağmur’un döngüsü arasında fark var mıdır? • Suyun canlılar için önemi nedir? • Suyun kirlenmemesi için nasıl önlemler alabiliriz? • Kirli suyun canlıların hayatları için nasıl zararları vardır?
Aile Katılımı Velilerden çocuklarla suyun önemi, suyun döngüsü hakkında sohbet etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

6. ETKİNLİK (BEN FARKLIYIM)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Canlıların yaşam hakkına özen gösterebilmek Çevresinde gördüğü güzel ve rahatsız edici durumları söyleyebilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek
Materyaller Renkli kartonlar, mavi poşet, pet şişe, bardak, karton koli, boya kalemleri Sözcükler Karada, suda, havada, çevre ve su kirliliği, Su kaplumbağası, yengeç vb. Kavramlar Altında- Üstünde Aynı- Farklı- Benzer Önce- Şimdi- Sonra Temiz- Kirli
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara “havada, karada ve suda yaşayan canlılar nelerdir? Hem karada hem suda yaşayan canlılar var mıdır?” diye sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara havada, karada ve suda yaşayan canlılardan bahsedilir ve çocuklara hem karada hem de suda yaşayan canlıların özellikleri anlatılır. Daha sonra öğretmen çocuklara “Haydi çocuklar su kaplumbağası yapalım” deyip önceden hazırlamış olduğu (renkli kartonlar, mavi poşet, pet şişe, bardak, karton koli, boya kalemleri) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların su kaplumbağası yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra önceden ağacın olduğu yere yerleştirmiş olduğu mavi poşetten yapılmış denizi ve üzerinde bulunan çeşitli çöpleri gösterir ve çocuklara “kaplumbağamızı denize yerleştirelim mi?” diye sorar ve ekler “ Çocuklar bu denizde dikkatinizi çeken bir şey var mı? Denizde neler olmaz? Vb. sorular sorar alınan cevaplar doğrultusunda çocuklar su kirliliği hakkında bilgilendirilip denizdeki çöpler toplanır ve çocukların su kaplumbağalarını yerleştirmelerine rehberlik edilir. Etkinlik bittikten sonra çocuklara çöpleri toplamadan önce ve topladıktan sonra görünen deniz hakkında sohbet edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Sudaki çöpleri toplamadan kaplumbağaları yerleştirseydik ne olurdu? • Su ve çevre canlıların yaşamını nasıl etkilediği? • Su kaplumbağasının özelliklerinin neler olduğu?
Aile Katılımı Velilerden çocuklarla su ve çevre kirliliğini önlemek için neler yapabilecekleriyle ilgili sohbet etmeleri istenir.
Uyarlama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarlama yapılmamıştır.

7. ETKİNLİK (İLKBAHAR)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Bilişsel Gelişim Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek Sosyal ve Duygusal Gelişim Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek
Materyaller Renkli kartonlar, renkli gramofon kâğıtları Sözcükler Mevsim, İlkbahar Kavramlar İlkbahar, Yaz Altında- Üstünde Önce- Sonra Aynı- Farklı- Benzer
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara ilkbahar mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olur? diye sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara ilkbahar mevsiminin özelliklerinden bahsedilir. Araştırmacı çocuklara “Bizim ağacımıza da ilkbahar mevsimi geldi ” deyip önceden hazırlanmış olduğu (renkli kartonlar, renkli gramofon kâğıtları) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların yeşil yaprak ve çiçek yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra çocukların çiçek ve yaprakları ağacın dallarına yerleştirmelerine rehberlik edilir. Etkinlik bittikten sonra çocuklarla çiçeklerin ilkbahardan sonra ne olacağı hakkında tahminde bulunmalarına rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • İlkbahar mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olmaktadır? • Doğadaki değişiklikler bizleri etkiler mi? • Ağaçta açan çiçekleri koparabilir miyiz? • Ağaçta açan çiçeklerin bizlere faydası var mıdır? • İlkbahar mevsiminde giysilerimizde ne gibi değişiklikler olur?
Aile Katılımı Velilerden çocukların ilkbahar mevsimine özgü resim yapmalarına rehberlik etmeleri istenir.
Uyarlama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarlama yapılmamıştır.

8. ETKİNLİK (SINIFIMIZDA BAHAR)	
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği	
Yaş Grubu: 48-60 Ay	
Kazanımlar	
Bilişsel Gelişim	
Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek	
Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterebilmek- Gösterilen sembolün anlamını söyleyebilmek	
Sosyal ve Duygusal Gelişim	
Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek	
Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek	
Öz Bakım Becerileri	
İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutabilmek	
Materyaller	
Pet şişeler, renkli gramofon kâğıtları	
Sözcükler	
Mevsim, İlkbahar	
Kavramlar	
İlkbahar, Yaz	
Önce- Sonra	
Sıcak- soğuk	
Öğrenme Süreci	
Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara ağacımızın hangi mevsimde olduğu hatırlatılıp çocuklara “ilkbahar mevsiminde hangi canlıları görebiliriz? Kelebeklerin oluşum aşamaları nelerdir? vb. Alınan cevaplar doğrultusunda ilkbahar mevsiminde çok fazla kelebek görürüz denilip sebebi açıklanır. Araştırmacı çocuklara “Bizim ağacımıza da ilkbahar mevsimi geldi. O zaman kelebeklerimiz ağaçlarımızın üstünde uçsun ” deyip önceden hazırlanmış olduğu (pet şişeler, renkli gramofon kâğıtları) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların pet şişelerden kelebek yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra çocukların yaptığı kelebeklerin ağacın etrafına yerleştirmelerine rehberlik edilir.	
Değerlendirme	
Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur.	
<ul style="list-style-type: none"> • Kelebeklerin oluşum aşamaları nelerdir? • Kelebeklerin özellikleri nelerdir? • İlkbaharda başka hangi canlılar görülür? 	
Aile Katılımı	
Velilerden çocukların ilkbahar mevsimine özgü bir etkinlik yapmalarına rehberlik etmeleri istenir.	
Uyarılama	
Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.	

9. ETKİNLİK (HOŞGELDİNİZ LEYLEKLER)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Bilişsel Gelişim Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek Sosyal ve Duygusal Gelişim Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek
Materyaller Pamuk, renkli kartonlar, kraft kâğıdı, karton kutu Sözcükler Mevsim, İlkbahar, Göç Kavramlar İlkbahar, Yaz Önce- Sonra Sıcak- soğuk
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara “leylekleri hiç gördünüz mü?”, “leylekler hangi mevsimlerde görülür?”, “leylekler nerede yaşar? Diye sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda leyleklerin ilkbahar mevsiminde geldiği ve sonbahar mevsiminde göç ettikleri, iklim sıcaklıklarının göç etmelerinde etkili olduğu, leyleklerin özellikleri vb. anlatılır. Öğretmen çocuklara “Bizim ağacımıza da ilkbahar mevsimi geldi. O zaman leyleklerimiz ağaçlarımızın üstüne yuva yapsın ” deyip önceden hazırlanmış olduğu (pamuk, renkli kartonlar, kraft kâğıdı, karton kutu) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların leylek yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra çocukların yaptığı leylekler ağacın üzerindeki yuvaya yerleştirilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Leylekler neden göç eder? • Hiç leylek gördünüz mü? • Göç ne demek?
Aile Katılımı Velilerden çocukların bahar mevsimi ile ilgili resim yapmalarına rehberlik etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

10. ETKİNLİK (ÇİÇEKLERİN FAYDASI)	
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği	
Yaş Grubu: 48-60 Ay	
Kazanımlar	
Bilişsel Gelişim	
Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterebilmek- Gösterilen sembolün anlamını söyleyebilmek.	
Sosyal ve Duygusal Gelişim	
Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek	
Çevredeki güzellikleri korumada sorumluluk alabilmek	
Canlıların bakımını üstlenebilmek- Canlıları koruyabilmek	
Öz Bakım Becerileri	
İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutabilmek	
Materyaller	
Kâğıt bardak, renkli gramofon kâğıdı, dil çubuğu, yeşil çöp poşeti	
Sözcükler	
Görev, Fayda, Koku	
Kavramlar	
Güzel- Çirkin	
Canlı -Cansız	
Önce- Sonra	
Fayda- Zarar	
Öğrenme Süreci	
Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara çiçekler canlı mıdır? Çiçeklerin nelere ihtiyacı vardır? Çiçekler nerelerde yetişir gibi sorular sorar. Alınan cevaplar doğrultusunda çevremizde gördüğümüz çiçeklerin ne gibi faydaları vardır? Gördüğünüz çiçekleri koparır mısınız? Neden? Vb. sorular sorulduktan sonra çocuklara çiçeklerin çevreye ve insanlara faydaları anlatılıp neden zarar verilmemesi gerektiği anlatılır. Daha sonra araştırmacı çocukları önceden hazırlamış olduğu (kâğıt bardak, renkli gramofon kâğıdı, dil çubuğu, yeşil çöp poşeti) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların çiçek yapıp sonra önceden araştırmacı tarafından yapılmış olan yeşil çöp poşetlerinin (çimlerin) içine yerleştirmelerine rehberlik edilir.	
Değerlendirme	
Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur.	
<ul style="list-style-type: none"> • Çiçekler sınıfımızda bir değişikliğe sebep oldu mu? • Evinizde çiçek var mı? • Yaptığımız çiçekleri koparsak ne olur? • Sevdiğiniz bir çiçek türü var mı? Neden? 	
Aile Katılımı	
Velilerden evde çiçek varsa özellikleri ve türü çocuklara anlatılıp, çiçeğin bakımında sorumluluk almaları için yönlendirmeleri istenir.	
Uyarılama	
Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.	

11. ETKİNLİK (ARILAR BAL YAPIYOR)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Canlıların yaşam hakkına özen gösterebilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek
Materyaller Mandal, renkli gramofon kâğıdı, makas, plastik kapak, yumurta kolileri, su şişesi, kağıt ip Sözcükler Arı- Bal, İnek- Keçi, süt- peynir vb. Kavramlar Fayda- Zarar Önce- Sonra
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara bitki ve hayvanların insanlara ve doğaya ne gibi faydaları vardır? Hiç Arı gördünüz mü? Arılar balı nasıl yapar? Vb sorular sorulur. Daha sonra arıların bal yapma aşamaları, bitki ve hayvanların insanlara faydalarından bahsedilir. Çocuklara “arı kovanı, bal ve arı yapacağız” deyip önceden hazırlanmış olduğu (mandal, renkli gramofon kâğıdı, makas, plastik kapak, yumurta kolileri, su şişesi, kağıt ip) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların etkinliği yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra çocukların yaptığı arılarla önceden yaptıkları çiçeklerden nektar alıp ağaca yerleştirilen arı kovanına uçurmalarına rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Hayvansal gıdaların faydaları nelerdir? • En çok sevdiğiniz ve tükettiğiniz gıda nedir? • Hem etinden hem sütünden faydalandığımız hayvanlar var mıdır? • Ağacımızda geri dönüşümle yaptığımız neler var? • Çöp ve geri dönüşüm neden farklı?
Aile Katılımı Velilerden evde hangi gıdaların hayvansal olduğu ile ilgili çocuklarla sohbet etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

12. ETKİNLİK (MAYMUN NEREDE YAŞAR?)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Canlıların yaşam hakkına özen gösterebilmek Yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli kaynakları verimli kullanabilmek
Materyaller Renkli kağıtlar, makas, yapıştırıcı, kağıt ip Sözcükler Evcil- vahşi, Orman, Doğal yaşam, Maymun Kavramlar Doğru- Yanlış Canlı- Cansız
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara hayvanların nerede yaşadığı? Hangi hayvanların evcil olduğu? Evcil olmayan hayvanları neden evde besleyemediğimizi? Canlıların yaşam alanları yok olursa ne olur? vb sorular sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda hayvanların yaşam alanları hakkında sohbet edilir. Daha sonra çocuklara “Haydi maymun yapalım” deyip önceden hazırlanmış olduğu (renkli kağıtlar, makas, yapıştırıcı, kağıt ip) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların etkinliği yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra çocukların yaptığı maymunları yaşam alanları olan ağaca yerleştirmelerine rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • En sevdiğin hayvan hangisi? Neden? • Evinizde beslediğiniz hayvan var mı? • Maymunlar evcil midir? Neden? • Maymunlar neyle beslenir?
Aile Katılımı Velilerden çocuklarla doğada yaşayan hayvanları istedikleri malzemelerle yapmaları istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığına programda uyarılama yapılmamıştır.

13. ETKİNLİK (YAZ GELDİ)	
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği	
Yaş Grubu: 48-60 Ay	
Kazanımlar	
Bilişsel Gelişim	
Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek	
Sosyal ve Duygusal Gelişim	
Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek	
Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek	
Materyaller	
Plastik su şişesi, mandal, renkli gramofon kağıdı, yapıştırıcı, makas	
Sözcükler	
Mevsim, Yaz, Elma, Meyve	
Kavramlar	
İlkbahar, Yaz	
Önce- Sonra	
Sıcak- Soğuk	
Aynı- Farklı- Benzer	
Öğrenme Süreci	
Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara yaz mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olur? Sizce sınıfımızdaki ağacımız hangi meyve ağacıdır? diye sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara yaz mevsiminin özelliklerinden bahsedilir. Araştırmacı çocuklara “Bizim ağacımıza da yaz mevsimi geldi ve bu bir elma ağacı” deyip önceden hazırlamış olduğu (plastik su şişesi, mandal, renkli gramofon kağıdı, yapıştırıcı, makas) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların plastik su şişelerinden elma yapmalarına rehberlik edilir. Daha sonra çocuklara ilkbahar mevsiminde ağaçta açan çiçekler elma oldu denilip çiçeklerin yerine ağacın dallarına elmaları yerleştirmelerine rehberlik edilir.	
Değerlendirme	
Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur.	
<ul style="list-style-type: none"> • Yaz mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olmaktadır? • Yaz mevsiminde hangi meyveler olur? En sevdiğiniz meyve hangisidir? • Meyveler sadece ağaçta mı yetişir? • Yaz mevsiminde giysilerimizde ne gibi değişiklikler olur? 	
Aile Katılımı	
Velilerden çocukların en sevdikleri yaz meyvesiyle ilgili etkinlik yapmalarına rehberlik etmeleri istenir.	
Uyarılama	
Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.	

14. ETKİNLİK (SINIFIMIZDA GERİ DÖNÜŞÜM VAR)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Bilişsel Gelişim Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterebilmek- Gösterilen sembolün anlamını söyleyebilmek. Sosyal ve Duygusal Gelişim Mevsimleri tanır/ özelliklerini söyler. Bitkilerin ve hayvanların çevreye, doğaya ve insanlara yararlarını açıklar. Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini/korumak için yapılması gerekenleri açıklar. İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutar
Materyaller Etkinlik kâğıtları, çeşitli boyalar Sözcükler Çöp, Geri Dönüşüm Kavramlar İlkbahar, Yaz Önce- Sonra Sıcak- soğuk
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara “Geri dönüşüm işareti” gösterilerek bulunun ne olduğu? Daha önce bu işareti görüp görmedikleri? Sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda bu işaretin geri dönüşüm işareti olduğu söylenir ve geri dönüşüm nedir? Geri dönüştürülebilen malzemeler var mıdır? Geri dönüştürülen malzemeler nelerdir? Geri dönüşümün doğaya katkısının olup olmadığı? Sorulur. Alınan cevaplardan sonra geri dönüşüm açıklanır. Daha sonra çocuklar geri dönüşüm işaretinin ve boyaların bulunduğu masalara yönlendirilir. Çocukların geri dönüşüm işaretini boyamaları istenir. Daha sonra araştırmacı çocuklara sınıfımıza yaptığımız ormanımızda geri dönüşüm malzemeleri kullandık mı? Hangi etkinlikler geri dönüşüm malzemesinden yapıldı? Diye sorulur. Alınan cevaplardan sonra ormandaki etkinliklerin çoğunluğu geri dönüşüm malzemelerinden yapıldığı için çocukların hangilerinin geri dönüşüm malzemesinden yapıldığını geri dönüşüm işaretinin olduğu boyama kâğıtlarına çizmelerine rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Ağacımızda geri dönüşüm malzemelerinden neler var? • Geri dönüşümü olan malzemeler nelerdir? • Evinizdeki malzemeleri hiç geri dönüştürdünüz mü? • Çöp ve geri dönüşüm neden farklı?
Aile Katılımı Velilerden evdeki ürünlerin etiketlerinde geri dönüşüm işareti olup olmadığı hakkında çocuklarla birlikte araştırma yapmaları istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

15. ETKİNLİK (ORMANIMIZ YANMASIN)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Sosyal ve Duygusal Gelişim Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek Çevresel sorunlarla ilgili kendi yapabileceklerine örnek verebilmek
Materyaller Boyalar, etkinlik kağıtlar Sözcükler Orman yangını, 110, itfaiye, Hava kirliliği Kavramlar Kolay- Zor Önce- Sonra Fayda- Zarar Kirli- Temiz
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara “Ağacımız yanarsa ne hissedersiniz? Orman yangınlarının sebepleri nelerdir? Ağaçlar yanarsa ormanda yaşayan canlılarda etkilenir mi? Orman yangınları bizleri etkiler mi? Çevreye zararları nelerdir?” Vb sorular sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara orman yangınlarının sebepleri, olumsuz etkileri itfaiyenin görevleri ve telefon numarası hakkında sohbet edilir. Daha sonra çocukların nasıl bir çevrede yaşamak istiyorlarsa onun resmini çizmeleri için (boyalar, etkinlik kağıtlar) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların doğa resmi çizmelerine ve etkinlik bittikten sonra yaptıkları resimleri anlatmalarına rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Ağaçlar ne kadar sürede büyür? • Orman yangınları sadece ağaçlara değil başka hangi canlılara zarar verir? • İtfaiyenin numarası kaç?
Aile Katılımı Velilerden bugün çocukların okulda çizdikleri resimler hakkında sohbet etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

16. ETKİNLİK (SONBAHAR)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Bilişsel Gelişim Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek Sosyal ve Duygusal Gelişim Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek
Materyaller Fon kartonları, makas, yapıştırıcı Sözcükler Mevsim, Sonbahar Kavramlar Sonbahar-Kış Önce- Şimdi- Sonra Sıcak- Soğuk
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara sonbahar mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olur? diye sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara sonbahar mevsiminin özelliklerinden bahsedilir. Araştırmacı çocuklara “Bizim ağacımıza da sonbahar mevsimi geldi ” deyip çocukları önceden hazırlamış olduğu (fon kartonları, makas, yapıştırıcı) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların sarı ve turuncu yaprak yapmalarına ve yaprakları ağacın dallarına yerleştirmelerine rehberlik edilir. Etkinlik bittikten sonra çocuklara leylekler ne olacak? Sonbaharda leylekler ne yapar? Diye sorar. Alınan cevaplar doğrultusunda leylekler ağaçtan alınır ve sonbahar mevsimiyle birlikte leyleklerin göç ettiği söylenir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Sonbahar mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olmaktadır? • Doğadaki değişiklikler bizleri etkiler mi? • Sonbahar mevsiminde giysilerimizde ne gibi değişiklikler olur?
Aile Katılımı Velilerden çocukların sonbahar mevsimiyle ilgili resimlerine rehberlik etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

17. ETKİNLİK (KIŞ GELMİŞ)
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay
Kazanımlar Bilişsel Gelişim Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek Sosyal ve Duygusal Gelişim Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Canlıların bakımını üstlenebilmek- Canlıları koruyabilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek
Materyaller Renkli kartonlar, makas, yapıştırıcı, boyalar Sözcükler Mevsim, Kış, Ayı, Misafir Kavramlar Sonbahar- Kış Önce- Sonra Aynı- Farklı- Benzer
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara kış mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olur? diye sorar ve alınan cevaplar doğrultusunda çocuklara kış mevsiminin özelliklerinden bahsedilir. Araştırmacı çocuklara “Bugün kâğıt katlamadan ayı yapacağız ” deyip önceden hazırlanmış olduğu (renkli kartonlar, makas, yapıştırıcı, boyalar) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların katlamadan ayı yapmalarına ve etkinlik bittikten sonra ayılarına isim verip oynamalarına rehberlik edilir.
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Kış mevsiminde doğada ne gibi değişiklikler olmaktadır? • Doğadaki değişiklikler bizleri etkiler mi? • Ayılar evde beslenir mi? • Kış mevsiminde giysilerimizde ne gibi değişiklikler olur?
Aile Katılımı Velilere bugün evlerine kuklanın misafir geleceği bilgisi verilip, çocukların eve giderken ve yarın okula geldiklerinde kukla ile doğayı incelemelerine rehberlik etmeleri istenir.
Uyarılama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarılama yapılmamıştır.

18. ETKİNLİK (MİSAFİRİM AYI)	
Etkinlik Çeşidi: Sanat Etkinliği Yaş Grubu: 48-60 Ay	
Kazanımlar Bilişsel Gelişim Bir olayın olası nedenlerini söyleyebilmek - Bir olayın olası sonuçlarını söyleyebilmek Sosyal ve Duygusal Gelişim Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklayabilmek Çevresinde gördüğü güzel ve rahatsız edici durumları söyleyebilmek Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini açıklayabilmek- Çevreyi korumak için yapılması gerekenleri açıklayabilmek	
Materyaller Boyalar, etkinlik kağıtları Sözcükler Mevsim, Kış, Ayı, Kukla, Misafir Kavramlar Sonbahar- Kış Önce- Sonra Aynı- Farklı- Benzer	
Öğrenme Süreci Araştırmacı çocukların yarım ay şeklinde oturabilmeleri için önceden sınıfı düzenler. Daha sonra çocuklara doğada neler gördüklerini çizmeleri istenip önceden hazırlanmış olduğu (boyalar, etkinlik kağıtları) malzemelerin bulunduğu etkinlik masalarına yönlendirir. Çocukların gördüklerini çizmelerine ve etkinlik bittikten sonra yaptıkları resimleri sırayla anlatmalarına rehberlik edilir.	
Değerlendirme Etkinlikten sonra çocuklara bazı sorular sorulur. <ul style="list-style-type: none"> • Doğada ne gibi değişiklikler olmaktadır? • Dışarıda neler gördünüz? • Çevrede rahatsız edici unsurlar var mıydı? Neden? 	
Aile Katılımı Velilerin okulda çocukların çizdikleri resimlerle ilgili sohbet etmeleri istenir.	
Uyarlama Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olmadığında programda uyarlama yapılmamıştır.	

Ek 6. Uygulama Fotoğrafları**TOPRAK BİZİM EVİMİZ**

AĞACIN DOĞUŞU

AĞAÇ BENİM EVİM

HOŞGELDİNİZ EVİME

SUYUN YOLCULUĞU

BEN FARKLIYIM

İLKBAHAR

SINIFIMIZDA BAHAR

HOŞGELDİNİZ LEYLEKLER

ÇİÇEKLERİN FAYDASI

ARILAR BAL YAPIYOR

MAYMUN NEREDE YAŞAR?

YAZ GELDİ

SINIFIMIZDA GERİ DÖNÜŞÜM VAR

ORMANIMIZ YANMASIN

SONBAHAR

KIŞ GELMİŞ

MİSAFİRİM AYI

SINIFIN ÖNCEKİ HALİ